

Palača Drašković ili Narodni dom : Opatička ulica 18, Zagreb : dodatni konzervatorsko-restauratorski elaborat s prijedlogom prezentacije slikanog sloja u interijeru i smjernicama za obradu pročelja

---

Šverko, Ana; Mance Cipek, Ivana

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2022**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:254:181519>

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

PALAČA DRAŠKOVIĆ ili NARODNI DOM

Opatička ulica 18, Zagreb

DODATNI KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI ELABORAT S PRIJEDLOKOM PREZENTACIJE
SLIKANOG SLOJA U INTERIJERU I SMJERNICAMA ZA OBRADU PROČELJA

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI
ZAGREB, LIPANJ 2022.

PALAČA DRAŠKOVIĆ ili NARODNI DOM

Opatička ulica 18, Zagreb

DODATNI KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI ELABORAT S PRIJEDLOGOM
PREZENTACIJE SLIKANOG SLOJA U INTERIJERU I SMJERNICAMA ZA OBRADU PROČELJA

AUTORICE

DR. SC. ANA ŠVERKO, D.I.A.

DR. SC. IVANA MANCE CIPEK, POV. UMJ.

STRUČNA SURADNJA

IVANA HANIČAR BULJAN, D.I.A.

FOTOGRAFIJE

PAOLO MOFARDIN

MIRTA KRIZMAN

LEKTURA

ROSANDA TOMETIĆ

VODITELJICA

MIRTA KRIZMAN, DIPL. RESTAURATORICA-KONZERVATORICA, KIPARICA

SURADNICA

DIJANA FADLJEVIĆ HULINA, MAG. KONZERVIRANJA I RESTAURIRANJA
UMJETNINA, SLIKARICA

OBLIKOVANJE

FRANJO KIŠ, ARTRESOR NAKLADA

IZVRŠITELJ

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

NARUČITELJ

ING4 STUDIO

RECENZENTI

DR. SC. KATARINA HORVAT-LEVAJ

MARIJANA SIRONIĆ, DIPL. ING. ARH.

ZAGREB, LIPANJ 2022.

Sadržaj

Uvod	3	Sonda 18	26	Sonda 41	42
I. Valorizacija prostorno-arhitektonskih obilježja	7	Sonda 19	27	Sonda 42	43
		Sonda 20	27	Sonda 43	43
II. Restauratorska istraživanja – opis istraživačkih sondi sa zaključcima	11	Sonda 21	28	Sonda 44	44
		Sonda 22	28	Sonda 45	44
Položaj sondi na nacrtima	12	Sonda 23	29	Zaključci restauratorskih istraživanja	45
Sonda 1	13	Sonda 24	30	Unutrašnjost	45
Sonda 2	14	Sonda 25	30	Vanjština	49
Sonda 3	14	Sonda 26	31		
Sonda 4	15	Sonda 27	32	III. Prijedlog konzervatorskih smjernica za uređenje i obnovu – s prijedlogom prezentacije oslika u interijeru i smjernicama za obradu pročelja	51
Sonda 5	16	Sonda 28	32		
Sonda 6	16	Sonda 29	33	Unutrašnjost	52
Sonda 7	17	Sonda 30	33	Predvorja i stubišta	52
Sonda 8	18	Sonda 31	34	Saloni knjižnica	52
Sonda 9	19	Sonda 32	35	Prostorije na prvom katu	53
Sonda 10	20	Sonda 33	36	Oštećenja Ilirske dvorane	53
Sonda 11	20	Sonda 34	37	Vanjština	55
Sonda 12	21	Sonda 35	37		
Sonda 13	22	Sonda 36	38	IV. Ton-karta povijesnih naliča zidne građe, bravarije i stolarije – izvedena prema paleti boja Keim exclusiv	56
Sonda 14	23	Sonda 37	39		
Sonda 15	24	Sonda 38	39		
Sonda 16	25	Sonda 39	40		
Sonda 17	25	Sonda 40	42		

Uvod

Palača Karla Draškovića, odnosno palača Narodnog doma u Opatičkoj 18 (k. č. 1459/1 k. o. Centar), danas sjedište Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, ima utvrđeno svojstvo kulturnog dobra upisanoga u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod brojem Z-193; nalazi se unutar prostornih međa kulturnog dobra Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb, broj registra: Z-1525.

Institut za povijest umjetnosti provodi arhivska, arhitektonska i restauratorska istraživanja palače Karla Draškovića kako bi se detaljnije odredio povijesno-građevinski razvoj, valorizirali slikani slojevi u interijeru te slijedom toga upotpunio prijedlog smjernica za obnovu koje je Institut za povijest umjetnosti predstavio u konzervatorskoj studiji *Palača Drašković ili Narodni dom: Opatička ulica 18, Zagreb: povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica* (Zagreb, 2021.), s prijedlogom prezentacije slikanog sloja u interijeru. Istraživačke radove provela je Mirta Krizman, dipl. restauratorica-konzervatorica, kiparica (Špatula d.o.o.) prema uputama Instituta za povijest umjetnosti i odobrenju Gradskoga zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode.

Pogled na zapadno pročelje, detalj nadstrešnice iznad ulaza

Pogled na zapadno pročelje

Za potrebe istraživanja prostorno-povijesnog razvoja zgrade te za izradu prijedloga smjernica za obnovu bilo je potrebno izvesti dodatne građevinske sonde u interijeru i na fasadama. Stratigrafske sonde izvedene su na pojedinim zidovima reprezentativnih (ulaznih) prostorija te na drvenariji i bravariji unutarnje i vanjske stolarije i fasade, čime su utvrđena izvorna i druga povijesna obojenja karakterističnih elemenata interijera. Prijedlog točnih pozicija otvaranja građevinskih i drugih sondi određen je pri izradi konzervatorske studije za obnovu te građevine.

Restauratorske sonde u interijeru su prezentacijskog karaktera, a u eksterijeru preliminarne. Rezultati obavljenih istraživačkih radova objedinjeni su u ovom elaboratu da bi se upotpunio pregled povijesnog razvoja oblikovanja palače i analiza postojećega stanja. Opis sondi koji se donosi u nastavku poslužit će kao vodilja i argument za sintezu konzervatorsko-restauratorskih stajališta i kao prijedlog prezentacije interijera.

S obzirom na postojeću namjenu palače, koja se koristi za znanstveno-istraživački rad te za prigodna kulturna događanja, kao i s obzirom na vrijedne materijale pohranjene u njezinim depoima te reprezentativnost njezinih prostorija, predlaže se otvaranje što većeg njezina dijela javnosti. Kao mjesto studijskoga rada zaposlenika HAZU-a, kao i vanjskih korisnika specijalistički profiliranih knjižnih i arhivskih fondova HAZU-a, te kao mjesto redovitih glazbenih i drugih kulturnih događanja, palača Drašković mogla bi pronaći svoje mjesto u intelektualnom i kulturnom životu grada.

Ovom studijom, koja je izrađena prema *Preporuci za dodatne istraživačke i restauratorske radove* u konzervatorskoj studiji Instituta za povijest umjetnosti (Palača Drašković ili Narodni dom: *Opatička ulica 18, Zagreb: povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica, Zagreb, 2021.*) ujedno se želi istaknuti i veza arhitekture s hortikulturno kultiviranim vrtovima, koji čine njezin integralni i visokovrijedni dio. Slijedom istih Preporuka, u izradi je povijesno-krajobrazna studija dvorišta, kako bi se ona uredila kao integralni dio povijesne građevine.

Istočno pročelje s altanom

Palača Karla Draškovića, odnosno Palača Narodnog doma među najljepšim je palačama koje su tijekom 18. i 19. stoljeća niknule na potezu današnje Opatičke ulice, oblikujući je kao reprezentativnu rezidencijalnu gornjogradsku četvrt. Položaj parcela koje se nižu istočnim obodom Gradeca, na mjestu negdašnjega obrambenog ziđa, palačama je omogućio dvostranu orijentaciju – dok zapadnim pročeljima obrazuju frontu današnje Opatičke ulice, istočnom stranom nadvisuju današnju Radićevu ulicu, od koje ih dijeli pojas zelenih vrtova.

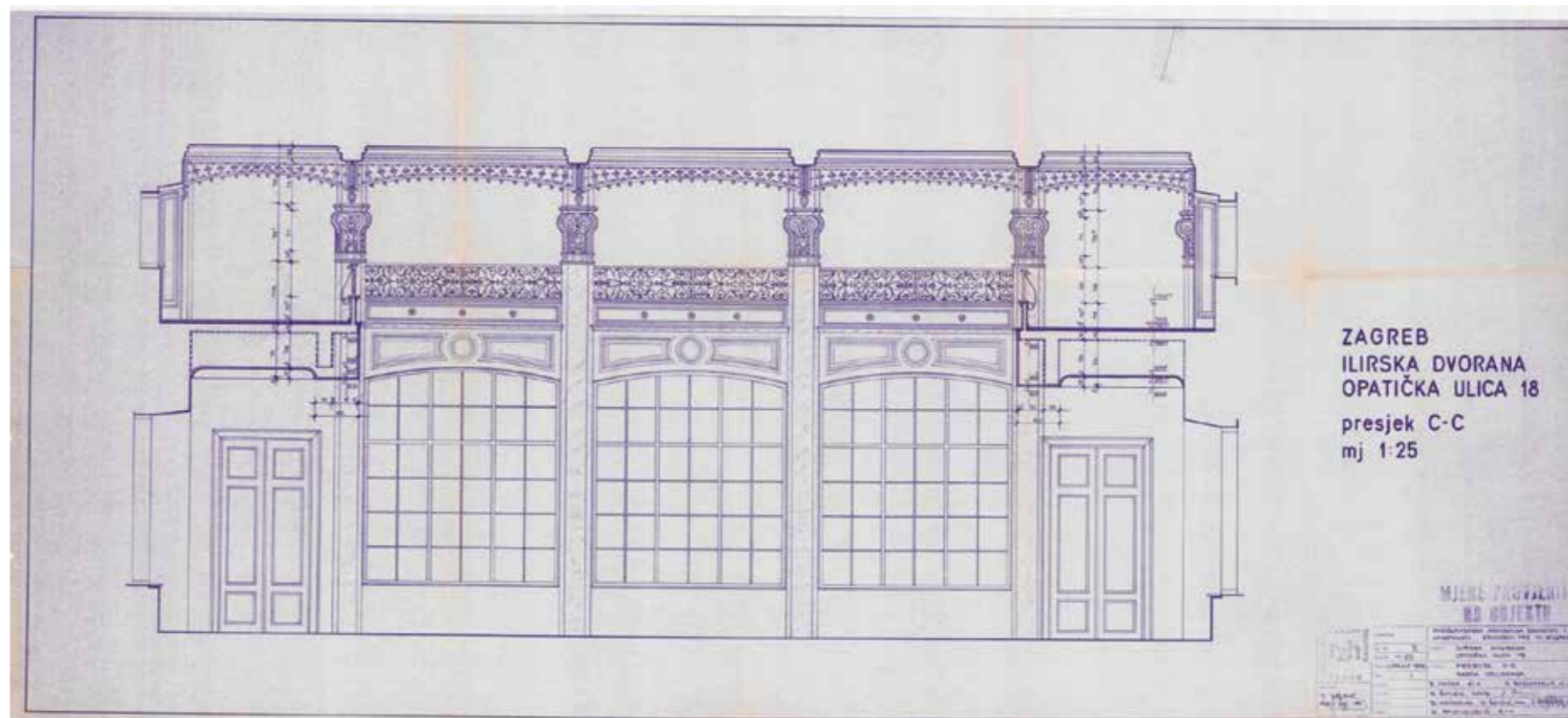
Palača Karla Draškovića sagrađena je na zemljištu koje je od sredine 17. stoljeća pripadalo samostanu klarisa. Kad je red temeljem uredbе o vjerskoj toleranciji ukinut, a samostan raspušten (1782.), veći dio samostanskoga arhitektonskog sklopa prenamjenjuje se za razne državne potrebe, dok se ostatak zemljišta, na kojemu se nalazila samostanska crkva Svetoga Trojstva i samostanski vrt, prepušta tržištu nekretnina. Nakon višekratnih promjena vlasnika, 1835. građevinsku parcelu kupuje grof Karlo Drašković te ondje sebi tijekom druge polovice 1838. godine gradi palaču. Palača će u posjedu obitelji Drašković ostati, međutim, tek nekoliko godina; već 1846. otkupljuju je ilirci za potrebe smještanja svojih kulturnih institucija (Čitaonice, Narodnog muzeja, Gospodarskoga društva) te je nakon poduzete adaptacije svečano otvaraju 1848. godine kao Narodni dom.

Današnji izgled palača zahvaljuje ponajprije dvjema građevinskim fazama. Izvorni projekt palače Karla Draškovića pripisuje se Bartolu Felbingeru, istaknutom graditelju češkoga podrijetla koji se nastanio u Zagrebu, izgrađivši tijekom prve polovice 19. stoljeća veći broj zdanja koja nose stilska obilježja klasicizma. O prvotnom projektu palače svjedoče nedatirani i nepotpisani nacrti pohranjeni u Hrvatskom povijesnom muzeju te tlocrti u Hrvatskom državnom arhivu. Palaču čini autonomno projektirano dvokatno glavno krilo te niža, jednokatna bočna krila koja uokviruju dvorište na zapadu. Tri su krila ujedinjena konzistentno i uravnoteženo oblikovanim klasicističkim fasadama.

Organizacija prostora zasniva se na nizovima međusobno spojenih prostorija različitih veličina i oblika. Budući da kontura zgrade nije simetrična, glavno stubište pozicionirano je osno simetrično prema zapadnom pročelju, dok su središnje dvorane na prvom i drugom katu pozicionirane u odnosu na središnju os istočne fasade. Na razini prizemlja bila je preko altane izvorno predviđena veza s istočnom ozelenjenom padinom. Glavno i sporedno stubište nalazilo se jedno pokraj drugoga još prema izvornom projektu, jasno odvajajući reprezentativni i servisni dio palače. Reprezentativno zavojito stubište, koje se proteže od prizemlja do prvog kata te kroz predsoblje vodi prema glavnoj dvorani, tipičan je element klasicističke prostorne dispozicije. U prvotnom projektu svečana dvorana protezala se u visini prvog i drugog kata. Bila je osvjetljena zenitalno, krovnim svjetlarnikom, te oblikovana tipičnim klasicističkim arhitektonskim rječnikom. Prema arhivskim izvorima, palača je prema tom projektu i sagrađena 1839. godine.

Nedugo nakon izgradnje adaptirat će se istočna altana palače; arhivska dokumentacija svjedoči, naime, o sudskoj tužbi protiv graditelja Felbingera 1843. godine zbog urušavanja balkona altane. Nakon toga događaja altana je preoblikovana; taj događaj objašnjava razliku između izvornoga projekta i današnjega izgleda istočnog pročelja. Nova altana, koja odgovara današnjem stanju, u razini podruma rastvorena je lukovima te raščlanjena pilastrima; lukovi nose lođu koja se nastavlja na današnju Ilirsku dvoranu. Lođa i balkon ograđeni su istim tipom lagane željezne ograde. Cijeli volumen altane rizalito je istaknut te zaključen zabatom s profiliranim obrubom i lunetom u središtu. Razlika s obzirom na izvorno projektirano stanje je u komunikaciji s vrtom na istoku, do kojega se prije spuštalo stubama s razine prizemlja, dok se sada veza interijera i eksterijera ostvaruje preko podrumске etaže.

Sljedeći i za današnji izgled palače najvažniji zahvat proveden je radi prenamjene palače u Narodni dom između

Konzervatorsko-restauratorska dokumentacija iz 1990. (HRZ)

1846. i 1848. godine. Projekt je izradio graditelj Aleksandar Brdarić. Osim minimalne prilagodbe prostorija, glavni se zahvat odnosio na povećanje dvorane. Ono se postiglo ukidanjem dviju bočnih prostorija, sjeverno i istočno od dvorane, čime se dvorana protegnula u punoj širini glavnog krila i dobila galerije sa sve četiri strane. U adaptaciji su provedene i promjene na krovnoj konstrukciji te je ukinuto zenitalno osvjetljenje, koje više nije bilo potrebno.

Tijekom povijesti Ilirska dvorana promijenila je izgled još jedanput – kad je, za potrebe smještaja Stola sedmorice (Vrhovni sud) u palaču 1892. godine, bila skraćena na tri petine današnje kvadrature, a u istočnom je dijelu bila podijeljena na dva kata organizirana u uredske prostorije.

Obnova i rekonstrukcija palače počela je 1968. godine pod vodstvom RZH-a (HRZ-a), u razdoblju kad se zgradom ponovno koristi HAZU (od 1945. zgradu je opet preuzela Akademija i u nju smjestila tadašnji Zavod za književnost i teatrologiju; u dio zgrade smješta i arhiv te muzej Hrvatskoga narodnog kazališta s knjižnicom). Unatoč započetom istraživanju i djelomično izrađenoj projektnoj dokumentaciji, radovi na obnovi započeti će osamdesetih godina te, s prekidom zbog ratnih okolnosti, biti dovršeni 1994. godine. S tom obnovom izgled Ilirske dvorane, kao i pristupnih prostora sa zavojitim stubištem s kojim čini cjelinu, rekonstruiran je prema Brdarićevu projektu, odnosno stanju iz 1848. godine. Prilikom obnove, osim istraživa-

nja same Dvorane, bili su, dakle, istraženi i slikani slojevi te arhitektonski dekorativni elementi predvorja i stubišnog prostora. U predvorju su istraženi strop i zidovi, pri čemu je utvrđeno da je strop izveden od tri kasete koje su bile oslikane, ali oslik nije vraćen. Premda su u predvorju i prostoru s reprezentativnim zavojitim kamenim stubištem, koje s jedne strane ima ogradu od kovanog željeza, zidovi bili oslikani ornamentom koji evocira mramorne ploče dimenzija 97 x 96,5 cm, taj je prostor danas obojen svijetlom bojom. Izgled cjelokupnoga zidnog oslika reprezentativnog stubišta s pretprostorom u prizemlju i na katu, koji je predstavljao iluzionistički prikaz prostora zidanog u blokovima mramora, zabilježen je na snimci iz 1990. godine.

VALORIZACIJA
PROSTORNO-
-ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA

Ovo poglavlje je dopuna valorizacije iz postojeće konzervatorske studije Instituta za povijest umjetnosti, izrađena prema novim stratigrafskim sondama (*Palača Drašković ili Narodni dom: Opatička ulica 18, Zagreb: povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica, Zagreb, 2021., str. 41–43*).

Nekadašnja palača Karla Draškovića, odnosno palača Narodnog doma u Opatičkoj 18, a danas sjedište Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, smještena je u nizu baroknih i klasicističkih palača podignutih na liniji razgradnje srednjovjekovnih zidina. Integracija grada s podgrađem transformirala je obodni pojas Gradeca u atraktivnu građevinsku lokaciju, urbanistički usklađenu s novim doživljajem kvalitete života i stanovanja, koja u arhitekturi vrednuje vizuru i interakciju s okolnim prostorom, odnosno kultiviranom prirodom. Izvorne urbanističke odrednice palače sačuvane su do danas. U tom je smislu vrlo važno istaknuti blisku povezanost volumena i prostorija nekadašnje palače Drašković s dvorištem prema Opatičkoj ulici i s vrtom koji se spušta prema današnjoj Radićevoj ulici.

Palača Karla Draškovića, poslije poznata kao Narodni dom, podignuta je 1838./1839. godine prema nacrtima za koje se pretpostavlja da ih je izradio Bartol Felbinger. Radi se o palači s ceremonijalnim pristupnim dvorištem, tzv. tipa *cour d'honneur*, karakterističnog za europske palače 17. stoljeća. Ta je tipologija prilagođena mjerilu gradske palače. Urbanistički položaj čini palaču Karla Draškovića građevinom s dva glavna pročelja – istočnim i zapadnim, na koja se nastavljaju dva vrta, koja čine integralni dio sa zatvorenim prostorom kuće.

Budući da je prilikom izrade konzervatorske studije broj sondi bio nedostatan za uvid u detaljniji povijesni razvoj dekoracije interijera i pouzdaniju valorizaciju slikanih slojeva, izvedeni su dodatni istraživački radovi koji su u stratigrafskim sondama ispod zatečenog utvrdili, kako se i očekivalo, dva najvažnija sloja u povijesti oblikovanja interijera: izvorni oslik palače Drašković te oslik koji je su-

Pogled na ograđeno dvorište i zapadno pročelje palače Drašković iz Opatičke ulice

vremen adaptaciji reprezentativne dvorane prema projektu Aleksandra Brdarića 1846./1847. godine. Bio je to ujedno najvažniji naknadni zahvat na palači u Opatičkoj 18, uvjetovan promjenom vlasništva, odnosno prodajom palače ilircima, kad u zgradu ulaze novi sadržaji, odnosno već postojeće institucije javnoga preporodnog djelovanja iliraca. Restauratorskim zahvatima 1994. godine Ilirska dvorana vraćena je u stanje koje je dobila u toj adaptaciji. U valorizaciji navedenih slojeva rukovodili smo se kriterijem izvornosti, a potom kriterijem povijesne vrijednosti sloja. Pri valorizaciji je uzeta u obzir tehnička kvaliteta izvedbe i stupanj očuvanosti pojedinog sloja.

Istraživačkim radovima obuhvaćene su reprezentativne prostorije prizemlja i prvog kata, i to ulazni prostor u prizemlju i na prvom katu sa stubištem koje vodi u Ilirsku dvoranu i sporednim stubištem, te istočne prostorije južnog krila na prvom katu, u nastavku Ilirske dvorane. Istraživačkim radovima nije obuhvaćena prostorija s balkonom prema istoku. Preliminarnim pregledom i uvidom u postojeću dokumentaciju, u toj prostoriji nisu nađene naznake oslika, no s obzirom na njezin karakter, ta mogućnost nije isključena. U prostoriji je sačuvan vrijedan inventar, baš kao i autentična unutarnja stolarija koju valja obnoviti. Osim toga, provedena su i sondiranja na pročelju da bi se utvrdila izvorna boja i obrada pročelja. Ta su istraživanja potvrdila da je oblikovanje vanjskog oplošja bilo vođeno idejom monokromne pojavnosti u ozelenjenom ambijentu.

U fokusu sondažnih istraživanja bio je ulazni prostor s reprezentativnim stubištem koje vodi u Ilirsku dvoranu. Dodatno je sondirano i sporedno stubište. Sonde su pozicionirane prema dokumentaciji postojećega stanja izrađenoj prilikom restauracije Ilirske dvorane 1994. godine.

Važno je napomenuti da su u tim prostorijama izvorni sloj palače i oslik suvremen adaptaciji reprezentativne Ilirske dvorane vremenski veoma bliski i, sudeći prema rezultatima konzervatorsko-restauratorskih istraživanja, u stilskom i likovnom pogledu nisu u koliziji. Valorizirana su oba sloja, pri čemu u prezentaciji neće biti isključena njihova kombinacija.

Dodatna su istraživanja, unatoč oskudnim nalazima nekoliko sondi, rezultirala s dovoljno podataka da bi se moglo govoriti o cjelovitoj prezentaciji oslika te prostorne cjeline. Sondažnim istraživanjima razlučene su dekoracije dviju vremenski bliskih, pa ipak distinktivnih faza unutarnjega oslika – izvorna dekoracija palače Karla Draškovića te re-dekoracija prostora poduzeta desetak godina poslije, kad ilirci u palaču smještaju svoje kulturne institucije. Elementi dekorativnog oslika mogu se svesti na stupove u prizemlju i na katu te na zidni i stropni oslik i bogatije dekoriran friz. Iz postojećih sondi ne može se sa sigurnošću utvrditi je li cjelokupan interijer bio re-dekoriran u sklopu adaptacije Ilirske dvorane ili tek djelomično. Budući da su oba sloja stilski bliska i izvedena u koloristički usklađenom registru, koji u kombinaciji (koliko je zasad moguće zaključiti) ne bi narušili integritet cjeline, pri valorizaciji smo se kao dodatnim kriterijem rukovodili stupnjem fizičke očuvanosti oslika.

Nova istraživanja upućuju na to da se u restauratorskim radovima 1994. težilo tome da se ta prostorna cjelina obnovi u izgledu koji je dobila adaptacijom zgrade u sjedište iliraca, tj. Narodni dom. Međutim, potrebno je istaknuti da tako koncipirana obnova nije izvedena dosljedno, a ni svugdje na prihvatljivoj razini likovne vještine. Na primjer, stropna dekoracija na prvom katu (kao i friz u sadašnjem sloju) zapravo je replika izvorne dekoracije, ali izvedena shematski, bitno skromnijih likovnih i tehničkih vrijednosti od originala. Temeljem navedene činjenice, nameće se nužnim prijedlog da se sadašnji dekorativni oslik ne zadrži u postojećem obliku, koji umanjuje izvornu kvalitetu interijera i odudara od kvalitativne razine arhitektonske cjeline. U smjernicama će se slijedom toga donijeti prijedlog restauracije i rekonstrukcije temeljen na do sada provedenim istraživanjima, pri čemu je važno istaknuti da će se o konačnom izgledu cjeline odlučiti tek nakon provođenja kompletnih istraživačkih radova (što uključuje postavljanje radne skele) i izrade detaljnog prijedloga prezentacije sa svim potrebnim nacrtima i detaljima rekonstrukcije oslika prema kriterijima povijesne, stilske i kompozicijske jedinstvenosti, uz kriterij materijalne očuvanosti sloja.

Osim toga, istraživanja su pokazala i da zid prostorije na prvom katu južnog krila krije dekorativni oslik, što potkrepljuje preporuku da se ta reprezentativna građevina u što većoj mjeri otvori javnosti, čime bi se prezentirala sama građevina, ali i bogata građa institucija koje se danas njome koriste, a koja je pohranjena u palači. To se naročito odnosi na prostorije prvog kata, koje bi mogle u velikoj mjeri dobiti obnovljen izgled iz sredine 19. stoljeća, a u idealnoj bi organizaciji bile potpuno muzealizirane i otvorene javnosti, uz mogućnost korištenja pojedinih prostorija za studijski rad znanstvene zajednice, kako dolikuje sjedištu Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, koje se nalazi u zaštićenom kulturnom dobru.

Premda je obnova vrtova obrađena u zasebnoj studiji, valja uputiti na veze s interijerom, da bi se ostvarila funkcionalna i sadržajna protočnost prostora u najvećoj mogućoj mjeri. Na dvorište iz Opatičke ulice izravno se nastavlja reprezentativni ulazni prostor sa stubištem. Uspostava te veze uključuje rekonstrukciju izvornoga popločenja poda u interijeru, odnosno uređenja partera dvorišta. S tim je ciljem sondiran pod u prizemlju ulaznog prostora. Ako u dvorištu ne bude moguće pronaći izvornu obradu partera, uputno je posegnuti za komparativnim primjerima kako bi se ostvarila stilska povezanost interijera i eksterijera.

Istočno pak pročelje s altanom rastvara se prema Radićevoj ulici, do koje se spušta ograđeni vrt na kamenom podzidu. Uz hortikulturno oblikovanje vrta, potrebno je valorizirati vizure na zeleni pojas ispod reprezentativnih pročelja opatičkih palača. Iako u pravilu zgrade na istočnoj strani nemaju ulaze, jer su istočna dvorišta bila mišljena kao privatne ekstenzije kuće u kultiviranoj prirodi, nekadašnja palača Drašković ima mogućnost pomoćnog pristupa sa sjevera, Stubama Franje Buntaka, odnosno iz ulice Dvoranski prečac. Taj je pristup poželjno zadržati kako bi javni karakter vrta bio očit. Vrt je preko lođe altane u izravnoj vezi s podrumskim prostorijama, koje su sada u funkciji depoa s velikom količinom vrijedne arhivske građe. Te bi se prostorije trebale transformirati u javno dostupne izložbene prostore povezane s vrtom.

Istočno pročelje s altanom

Dodatna sondiranja pokazala su dovoljan stupanj očuvanosti dvaju dominantnih slojeva u prostorno-povijesnoj genezi palače: izvornog (koji pripada palači Karla Draškovića) i tzv. ilirskog (koji pripada fazi adaptacije palače u Narodni dom); oba sloja opravdavaju prijedlog njihove obnove. Osim toga, dodatna sondiranja osnažila su i ideju prezentacije većega dijela te palače javnosti, koja se može/ treba realizirati muzealizacijom pojedinih prostorija i inventara, mogućnošću studijskoga korištenja zbirke i arhiva te primjerenim programom kulturnih sadržaja. U svjetlu tih istraživanja i razmišljanja, u nastavku se donose dopune prijedloga konzervatorskih smjernica za uređenje i obnovu s prijedlogom prezentacije slikanog sloja u interijeru i smjernicama za obradu pročelja.

RESTAURATORSKA ISTRAŽIVANJA

Opis istraživačkih
sondi sa zaključcima

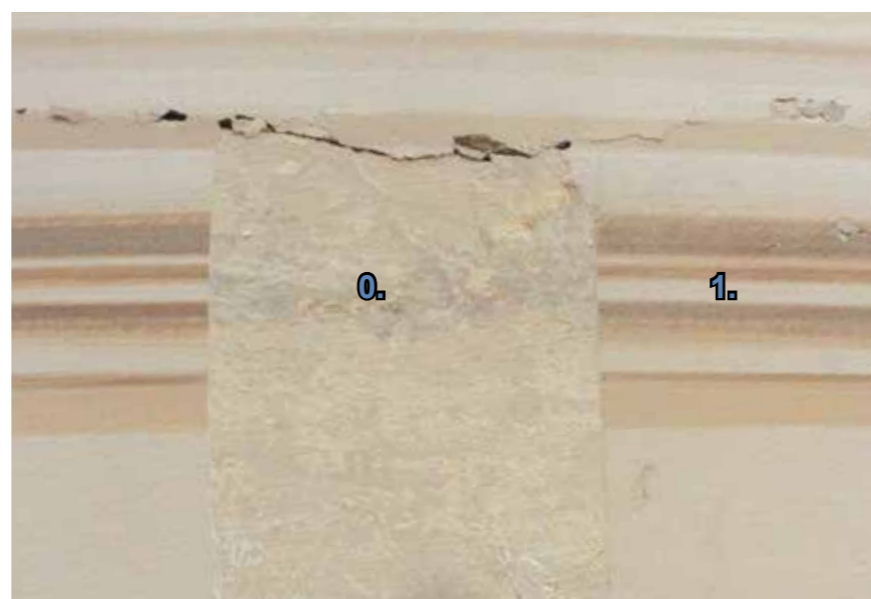

Nacrt zapadnog pročelja s upisanim pozicijama sondiranja

SONDA 1

Sonda 1 otvorena je na stropu galerije stubišta kata. Sondom s dodatkom istražen je izvorni oslik na sjevernoj i južnoj strani iste stropne plohe.

Izvorni polikromni dekorativni oslik zatečen je u vrlo lošem stanju. Na podsliku svjetložute boje pronađeni su tragovi plave i crvene boje, praškaste strukture i loše adhezije s podlogom. Oslik je dodatno oslabljen nanošenjem naknadnog žbuknog sloja posljednje povijesne obnove. Glet

- 0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
- 1. Zatečeni polikromni dekorativni oslik

bijele boje čvrsto je prionuo uz površinu oštećenog oslika pa je raslojavanje još otežanije. U dodatku sondi vidljivi su tragovi slikanih profilacija, koje uokviruju kompoziciju izvornog polikromnog oslika čiji motiv sondom nije definiran. Tragovi intenzivnijih tonova plave, crvene i žute boje najvjerojatnije pripadaju izvornom slikanom sloju, a kromatskim karakteristikama mogu se povezati s restituiranim oslikom stropnih polja u Ilirskoj dvorani.

Moguće je da zatečeni polikromni dekorativni oslik stropa u vidu slikanoga profiliranog vijenca djelomično ponavlja izvornik reducirane kompozicije bez detalja intenzivnijih tonova. Također je moguće da je izvornik u posljednjoj obnovi zatečen neprepoznatljive forme u izrazito lošem stanju pa njegova rekonstrukcija nije bila moguća.

SONDA 2

Sonda 2 otvorena je na središnjem dijelu stropne plohe galerije stubišta kata.

Izvorni polikromni oslik zatečen je u lošem stanju. Na podsluku svjetložute boje pronađeni su tragovi plave i crvene boje, praškaste strukture i loše adhezije s podlogom. Oslík je dodatno oslabljen nanošenjem naknadnoga žbuknog sloja posljednje povijesne obnove. Glet bijele boje čvrsto je prionuo uz površinu oštećenog oslika te je raslojavanje još više otežano.

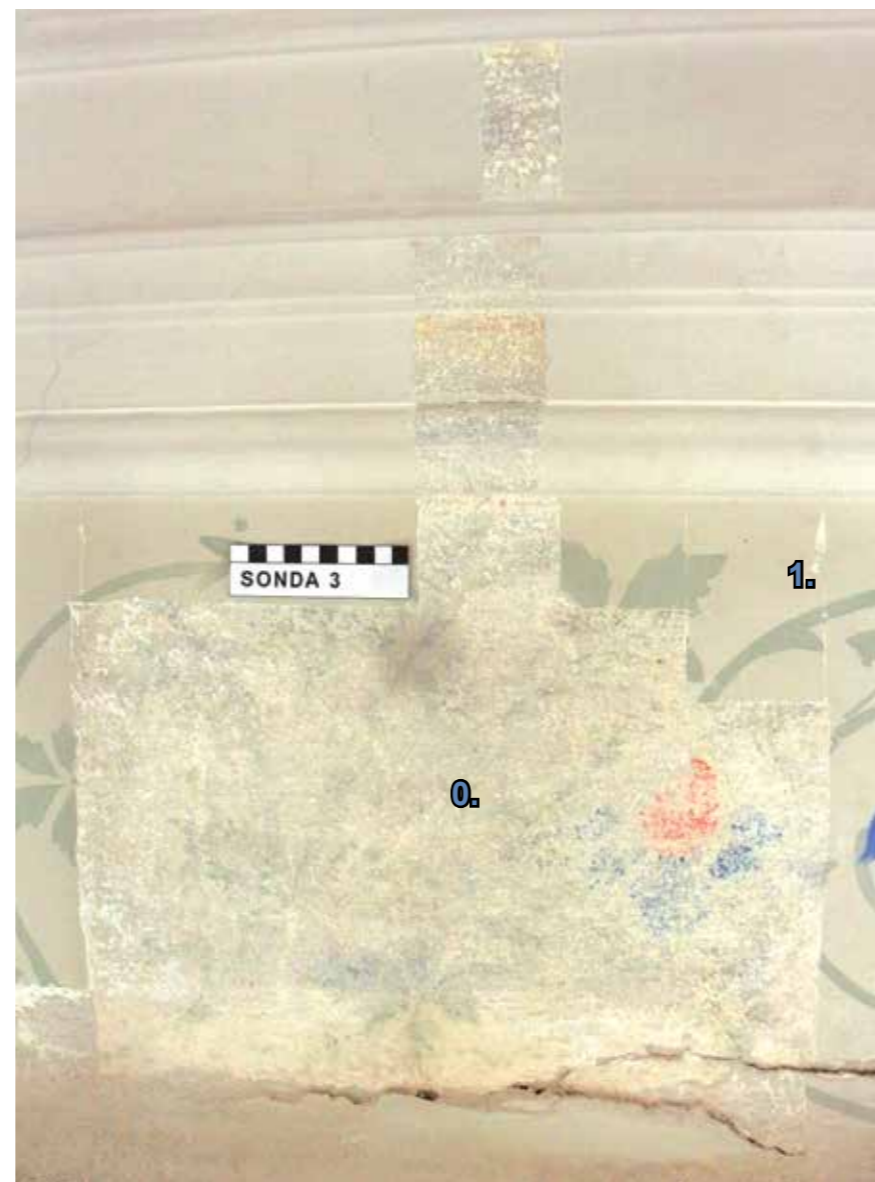
- 0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
- 1. Vapneno-pješčana žbuka
- 2. Zatečeni polikromni dekorativni oslik

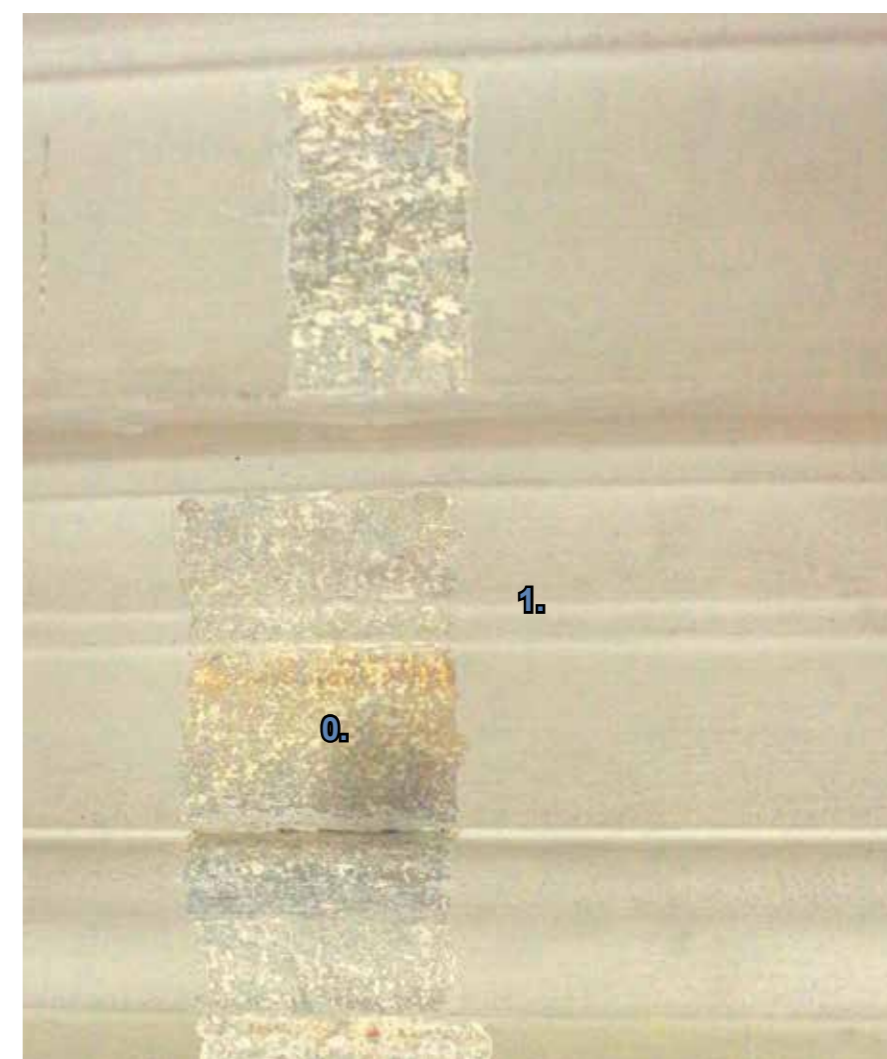
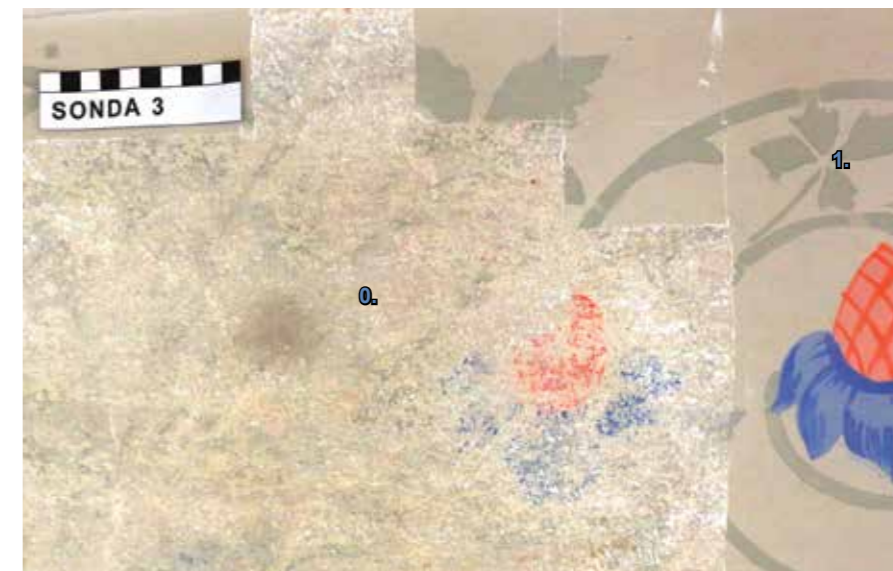
Vapneno-pješčana žbuka ugradnje instalacija struje izvedena je najvjerojatnije u nekoj od ranijih povijesnih obnova koje su očigledno barem djelomično degradirale izvornik, dok glet masa kojom je zaglađena stropna ploha u posljednjoj obnovi degradira cijelu površinu slikanog sloja izvornika.

SONDA 3

Sonda 3 otvorena je na spoju stropne plohe i friza istočnog zida galerije stubišta u razini prvog kata.

- 0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
- 1. Zatečeni polikromni dekorativni oslik

U sondi je pronađen izvorni polikromni dekorativni oslik. Izveden je najvjerojatnije šablonama uz moguće sjenčanje i ručno doslikavanje. Oslík je slikan secco tehnikom,

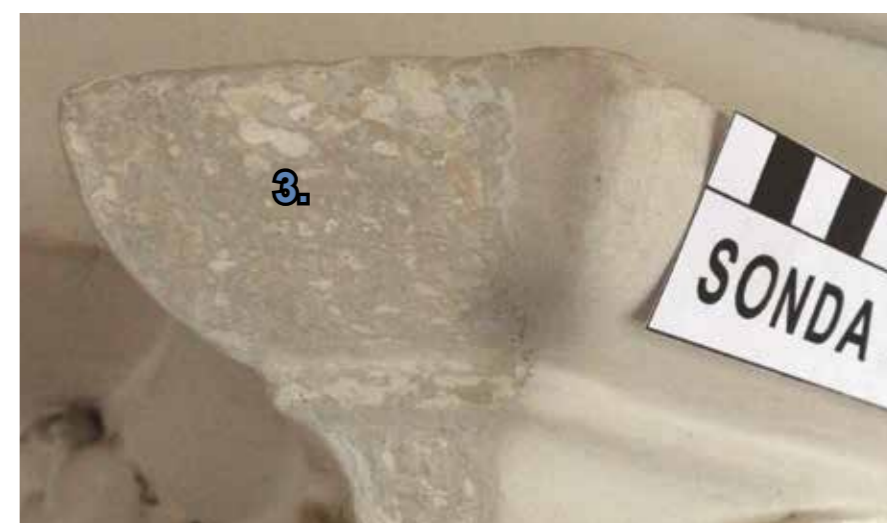
vapnenim bojama. Na podsluku svjetložutog tona vidljiv je ponavljajući vitičasti biljni motiv.

Podsluk svjetložute boje vapnenog sastava izveden je na tankom nanosu vapnenog bjelila kojim je zaglađena površina žbuknog nosioca. Završna žbuka svjetlosivog tona sadrži punilo sitne granulacije 0 do 0,1 cm. Žbuka je zatečena u lošem stanju s većim strukturalnim pukotinama i površinskom oštećenjima. Slikani sloj stanjene površine sadrži višestruka oštećenja, a dodatno je degradiran nanošenjem naknadnih žbukanih i slikanih slojeva. Sloj gleta bijele boje izveden u posljednjoj obnovi zapunjava nepravilnu površinsku strukturu izvornika. U gornjem dijelu sonde istraženo je izvorno obojenje profiliranog razdjelnog vijenca na spoju zidne i stropne plohe. Profilacije razdjelnog vijenca izvorno su bile tonski oslikane sivim i smeđim bojama lazurnog karaktera. Sjenčanjem i isticanjem detalja, kao i odabirom toplih i hladnih tonova, istaknuta je plastičnost elementa te pridonosi vizualnom doživljaju izvorne kompozicije.

Zatečeni slikani sloj, izveden u posljednjoj povijesnoj obnovi, kompozicijom i koloritom donekle prati izvornik s pomakom u odnosu na izvornu poziciju, a razlikuje se u finoći izvedbe sjenčanih detalja, čijim se izostankom gubi dubina i razigranost forme izvornika.

SONDA 4

Sonda 4 otvorena je na kapitelu južnog stupa galerije stubišta na katu. Njome je istraženo izvorno oblikovanje i pripadajući nalič. Kapitel je lijevan u štukomasi bijele boje, gipsanog ili vapneno-gipsanog sastava. Tijelo stupa građeno je u opeci, a oblikovanje kanelira izvedeno je žbukom vapneno-pješčanog sastava srednje fine obrade, koja je izvedena u svojstvu imitacije pješčara, dodatno istaknute naličem neujednačenog tona žute oker boje. Nalič sive boje izveden je na kapitelu, dok je na tijelu stupa u tragovima pronađen nalič smeđe boje (moguća marmorizacija smeđih tonova, što je vidljivo u sondi 12, izvedenoj na tijelu stupa). Nalič

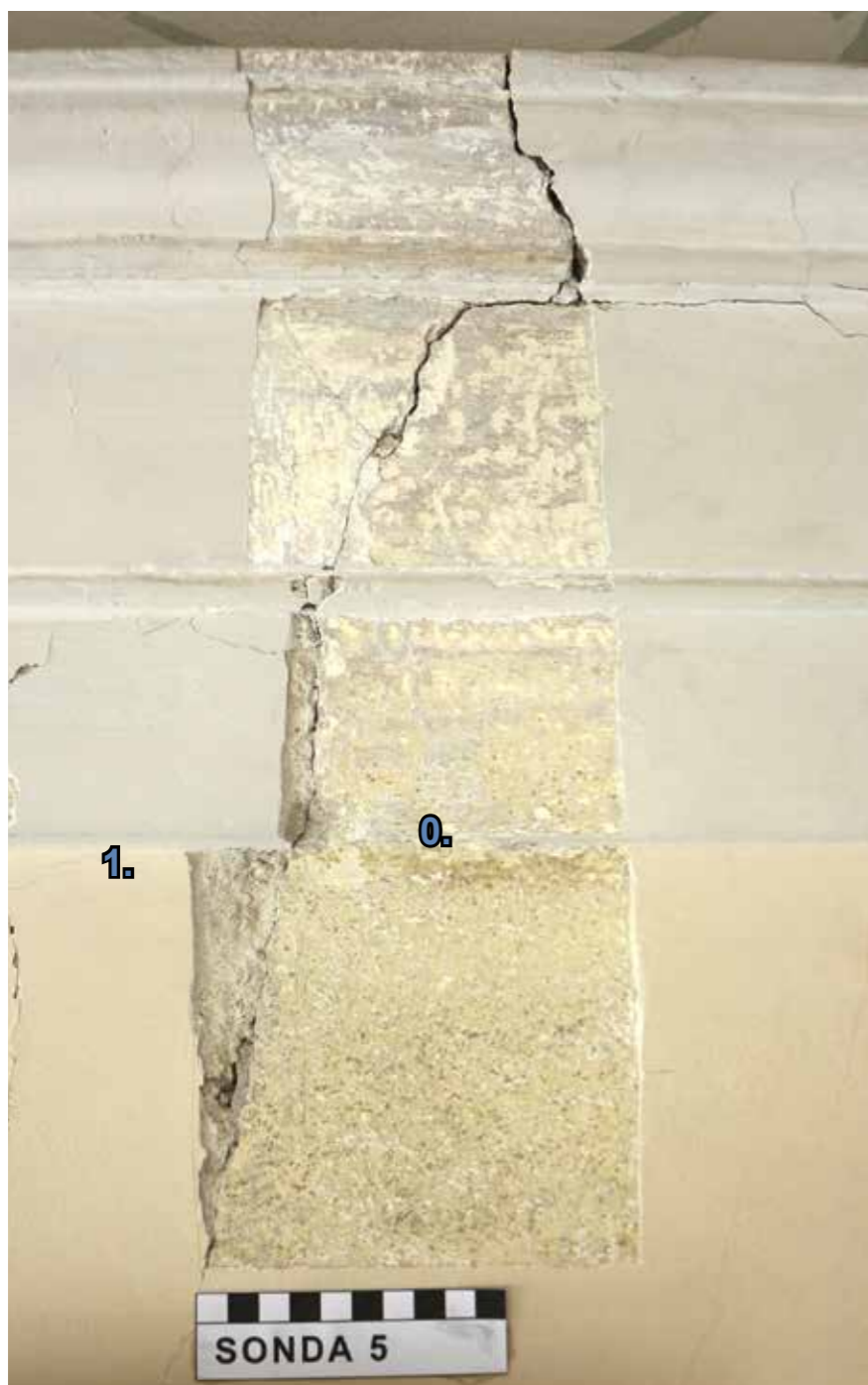
- 0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
- 1. Izvorna štukomasa bijele boje
- 2. Izvorni nalič žute oker boje
- 3. Nalič sive boje
- 4. Nalič svjetlosmeđe boje
- 5. Zatečeni dvobojni nalič

preposljednje povijesne obnove svjetlosmeđe boje i uljnog sastava izveden je najvjerojatnije samo na tijelu stupa, dok je na kapitelu zadržan nalič sive boje. Zatečeni nalič

je dvobojni: na kapitelu svjetlosive boje, a na tijelu stupa svjetložute boje.

SONDA 5

Sonda 5 otvorena je na sjevernom zidu galerije stubišta kata, čime je obuhvaćena profilacija razdjelnog vijenca i spoj stropne sa zidnom plohom neposredno ispod. Razdjelni vijenac oblikovan je vučenim profilacijama u žbuci vapneno-pješčanog sastava. Završna žbuka punjena je

- 0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
- 1. Zatečeni polikromni dekorativni oslik

kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,1 cm. Površina je dodatno zaglađena debljim nanosom bijele vapnene podloge. Izvorni polikromni oslik izveden je na podsliku svjetložutog tona. Profilacije razdjelnog vijenca oslikane su tonski da bi se istaknula forma, dok na ravnoj zidnoj plohi neposredno ispod pronalazimo tragove različitog obojenja točkastog uzorka, koji sugeriraju slikanu marmorizaciju. Izvorna žbuka mjestimično sadrži dublje pukotine, odnosno oštećenja koja sežu do nosioca, a površinski gotovo potpuno izostaje slikani sloj. Sloj gleta bijele boje, izveden u posljednjoj povijesnoj obnovi, čvrsto je prionuo uz površinu izvornoga slikanog sloja pa pri raslojavanju nastaju dodatna oštećenja. Zatečeni nalič izveden je dvobojno: na profilaciji razdjelnog vijenca svjetlosive boje, a na ravnoj zidnoj plohi neposredno ispod svjetlonarančaste boje (boje breskve).

SONDA 6

Sonda 6 otvorena je na južnom stupu ulaznog predvorja prizemlja i obuhvaća tijelo i kapitel stupa te spoj grede i stropne plohe.

Tijelo stupa građeno je u opeci, a kanelire su oblikovane vapneno-pješčanom žbukom izvedenom u dva sloja. Završna žbuka punjena je sitnim riječnim pijeskom, granulacije 0 do 0,1 cm, a površina je dodatno zaglađena nanosom bijele vapnene podloge. Kapitel je dorskog stila, sastoji se od abakusa i ehinusa. Ispod ehinusa izvedena je "lažna" fuga, koja je dio cjeline lijevanog elementa. Tonirana štukomasa

- 0. Opečna građa
- 1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
- 1. Lijevani dekorativni element
- 2. Podloga bijele boje
- 3. Izvorni polikromni dekorativni nalič
- 4. Polikromni dekorativni nalič
- 5. Polikromni nalič smeđeg podslika
- 6. Nalič svjetlosmeđe boje
- 7. Zatečeni dvobojni nalič

SONDA 7

gipsanog ili vapneno-gipsanog sastava punjena je sitnim pijeskom, udjelom kamenog brašna i mogućim dodatkom fino mljevenog praha opeke. Izvorni nalič je svjetlosmeđe boje, vapnenog sastava, monokromne i lazurne izvedbe na elementima stupa. Zatečen je u lošem stanju, stanjene površine, prekriven prljavštinom i degradiran djelovanjem mikroorganizama.

Greda kasetiranog stropnog polja oblikovana je u izvornoj žbuci vapneno-pješčanog sastava. Pripadajući oslik dekorativnog je karaktera u formi slikane marmorizacije izvedene tamnijim smeđim i crvenim tonovima na podsliku svjetložute boje.

Kronološki sljedeći povijesni sloj čini nalič svjetložute boje izveden na vapnenoj podlozi. Površinski sadrži sloj prlja-

vštine i oštećenja nastala djelovanjem mikroorganizama, koja prodiru do žbukanog nosioca. Trusne je strukture i oslabljene adhezije s podlogom. Na gredi i stropnoj plohi nije pronađen pripadajući nalič pa možemo pretpostaviti da je izvorni oslik zadržan parcijalno u prvij povijesnoj obnovi. U sljedećoj povijesnoj obnovi na stropnim plohamo izveden je polikromni dekorativni oslik ružičastih i smeđih tonova, uništene površine i nedefiniranog motiva. Istom povijesnom sloju pripada nalič smeđeg podslika s tragovima tamnosmeđeg obojenja, moguća marmorizacija.

Recentnijim obnovama pripada svjetlosmeđi nalič, hladnog ljubičastog tona i debljeg nanosa, a posljednjoj povijesnoj obnovi pripada zatečeni dvobojni nalič svjetlosive i svjetložute boje.

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Polikromni nalič svjetlosmeđe i svjetlosive boje
2. Nalič svjetložute oker boje
3. Nalič svjetlosmeđe boje
4. Vapneno-cementna žbuka
5. Nalič sive boje
6. Vapneno-cementna žbuka
7. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 7 otvorena je u kapitelnoj zoni pilastra južnog zida ulaznog predvorja u prizemlju. Obuhvaća kapitel, tijelo pilastra i ravnu zidnu plohu neposredno pokraj.

Pilastar pripada izvornom oblikovanju prostorije, a izveden je u žbuci vapneno-pješčanog sastava sivog tona. Zidna ploha zaključena je finom završnom žbukom, punjenom sitnim riječnim pijeskom granulacije 0 do 0,1 cm. Površina pilastra dodatno je zaglađena debljim nanosom vapnenog

SONDA 8

Sonda 8 otvorena je na ravnoj zidnoj plohi unutar južne kasete stropa ulaznog predvorja u prizemlju.

Izvorni polikromni dekorativni oslik vapnenog je sastava. Izveden je na podlozi od vapnenog bjelila kojim je zaглаđena površina završne žbuke. U sondi su vidljive višes-

- 0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
- 1. Zatečeni dvobojni nalič

bjelila, koji na zidnoj plohi pronalazimo u tanjem sloju nešto grublje obrade. Najstariji nalič izrazito je loše očuvan. Polikromnog je karaktera nedefinirane kompozicije od koje možemo jedino utvrditi tonove podslika. Na kapitelu pilastra vidljiv je tanji nanos svjetlosmeđe boje hladnog tona, dok je u istom sloju na zidu izveden najvjerojatnije podslik svjetlosivom bojom izrazito blijedog karaktera. Površinski su vidljiva brojna oštećenja nastala djelovanjem mikroorganizama i izvedbom recentnijih naliča debljih nanosa uljnog i akrilnog sastava. Nalič prve obnove nije utvrđen pa su površinski vidljivi tragovi najvjerojatnije podloge koju nalazimo požutjelu. Ostali naliči recentnije izvedbe odnose se na svjetlosmeđi premaz debljeg nanosa uljnog sastava. Slijedi svjetlosivi nalič koji tonski odudara od izvornika i zatečeni dvobojni nalič posljednje obnove izveden na tankom sloju glet mase. U posljednje dvije povijesne obnove izvedene su nadoknade u izvornom žbukanom nosiocu neadekvatnim materijalom cementnog sastava.

truke pukotine koje prodiru dublje kroz žbukani nosilac, ali i brojna površinska oštećenja slikanog sloja zbog kojih motiv oslika ostaje nedefiniran. Fragmentarno očuvani slikani sloj upućuje na vitičaste razgranate forme biljnog motiva izvedenog intenzivnijim nijansama plave, žute i crvene boje na podsluku svjetložute boje.

Površinski su vidljivi tragovi naknadnih povijesnih naliča koji su najvjerojatnije u većoj mjeri uklonjeni u recentnijim obnovama.

U posljednjoj povijesnoj obnovi izveden je deblji sloj gleta bijele boje, koji je čvrsto prionuo uz površinu starijih ličenih slojeva te se pri raslojavanju izvorni oslik dodatno oštećuje. Zatečeni nalič je svjetložute boje hladnijeg tona.

SONDA 9

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Bijela vapnena podloga
2. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje
3. Nalič žute boje
4. Nalič sive boje
5. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 9 otvorena je na kapitelu i tijelu pilastra zapadnog zida ulaznog prostora prizemlja. Pilastar pripada izvornom oblikovanju prostorije, a izveden je u žbuci vapneno-pješčanog sastava sivog tona. Zidna ploha zaključena je finom završnom žbukom istog sastava punjenom sitnim riječnim pijeskom granulacije 0 do 0,1 cm. Površina pilastra dodatno je zaglađena debljim nanosom vapnenog bje-lila, koji na zidnoj plohi pronalazimo u tanjem sloju nešto

grublje obrade. Najstariji nalič izrazito je loše očuvan. Polikromnog je karaktera nedefinirane kompozicije, od koje možemo utvrditi jedino tonove podslika, dok dekorativni karakterostaje upitan. Na kapitelu je pronađen svjetlosmeđi nalič lazurnog karaktera, dok je u istom sloju na zidnoj plohi vidljiva slikana marmorizacija, očuvanog podslika svjetložutog tona i oštećenog slikanog sloja. Površinski su vidljiva brojna oštećenja nastala djelovanjem mikroorganizama i izvedbom recentnijih naliča debljih nanosa uljnog i akrilnog sastava. Kronološki sljedećem povijesnom sloju pripadaju tragovi podslika žute boje intenzivnog tona, prijašnje povijesne obnove. Slijede naliči recentnijih obnova prikazani kronološki u tablici.

SONDA 10

Sonda 10 otvorena je na sjeveroistočnom uglu sporednoga sjevernog stubišta na katu.

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Bijela vapnena podloga
2. Polikromni dekorativni oslik
3. Polikromni dekorativni oslik
4. Polikromni dekorativni oslik
5. Polikromni dekorativni oslik
6. Zatečeni nalič svjetlosmeđe boje

Izvorna vapneno-pješčana žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,05 cm. Površina žbuke je dodatno zaglađena nanosom deblje bijele vapnene podloge. Izvorni nalič je polikromni dekorativni oslik, točkasta marmorizacija. Marmorizacija smeđeg točkastog uzorka izvedena je na podsliku svjetlosmeđe boje. U visini očista otkrivena je dvostruka razdjelna bordura smeđe i bijele boje. Izvorni oslik zatečen je u relativno dobrom stanju na višim razinama zidne plohe, dok je na donjim plohamo očuvana podloga s tragovima marmorizacije. Prva povijesna obnova dijelom je izvedena u duhu izvornika, ali nešto krupnijim i lošije izvedenim motivom točkaste marmorizacije. Marmorizacija točkastog uzorka

smeđe boje izvedena je na podsliku žute oker boje. Zatečena je u relativno dobrom stanju s jasno vidljivim motivom imitacije mramora. Slijede oslici dekorativnog karaktera u formi marmorizacije, koji ponavljaju izvorni nalič i nalič prve povijesne obnove s razlikom u koloritu. Zatečeni nalič svjetlosmeđe boje izveden je na debljem sloju bijele glet mase.

SONDA 11

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
3. Izvorni polikromni dekorativni oslik
4. Vapneno-pješčana žbuka
5. Glet masa bijele boje
6. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 11 otvorena je na sjevernom zidu prostora galerije stubišta kata. Njome je obuhvaćeno tijelo pilastra i ravna zidna ploha između okvira vrata i pilastra.

Na izvornoj opečnoj građi pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,5 cm. Završna žbuka istoga sastava punjena je sitnijim agregatom, granulacije 0 do 0,1 cm. Žbuka je fine završne obrade. Izvorni polikromni dekorativni oslik točkastog motiva izveden je na sloju bijele vapnene podloge i na podsliku svjetložute boje. Marmorizacija se sastoji od zelenih i smeđih točkastih motiva te bordura koje razdjeljuju ravne zidne plohe u pravokutne ploče većih dimenzija. Oslik je kompozicijom i motivom imitirao kamene/mramorne ploče. Marmorizacija je u tragovima vidljiva i na tijelu pilastra. Izvorni slikani sloj zatečen je u dosta lošem stanju s višestrukim oštećenjima površinskog sloja, koji je stanjen u prvoj povijesnoj obnovi, koja ne ponavlja izvornik. U prvoj povijesnoj obnovi izveden je polikromni dekorativni nalič, ružičastih i smeđih tonova. Zatečen je u

tragovima pa motiv oslika nije potpuno razjašnjen. Izveden je na tankom sloju bijele glet mase.

U posljednjoj povijesnoj obnovi izvedeni su manji popravci, nadoknade u žbukanom nosiocu na tijelu pilastra. Zatečeni nalič izveden je dvobojno na debljem nanosu bijele glet mase, koja je čvrsto prionula uz starije ličene slojeve.

SONDA 12

0. Izvorni nalič žute oker boje
1. Polikromni dekorativni nalič
2. Nalič svjetlosmeđe boje
3. Zatečeni nalič svjetlosmeđe boje

Sonda 12 otvorena je na tijelu južnog stupa galerije stubišta na katu.

Izvorno oblikovanje kanelira na tijelu stupa izvorno je izvedeno finom žbukom. Srednje gruba završna obrada imitira površinu klesanoga kamenog elementa, dodatno istaknutu naličem žute oker boje, neujednačenog tona, koji podsjeća na kamen pješčenjak. Površinska obrada i nalič prezentabilnog povijesnog sloja na toj je poziciji zatečen u izrazito dobrom stanju pa može poslužiti kao referentni nalaz pri izradi detaljnih smjernica prijedloga prezentacije.

Nalič prve povijesne obnove svjetlosmeđe podloge, s motivom marmorizacije tamnije smeđih tonova, čvrsto je prionuo uz površinu izvornog naliča pa je raslojavanje otežano i oštećuje se izvorni sloj. Najvjerojatnije pripada vremenu izgradnje Ilirske dvorane.

Recentnim obnovama pripada monokromni nalič svjetlosmeđe boje, hladnog tona, debljeg nanosa i uljnog sastava. Posljednjoj povijesnoj obnovi pripada zatečeni dvo-bojni nalič svjetlosmeđe boje.

SONDA 13

0. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorni polikromni dekorativni oslik (marmorizacija)
2. Polikromni dekorativni oslik (marmorizacija)
3. Vapneno-cementna žbuka
4. Zatečeni dvo-bojni nalič

Sonda 13 otvorena je na profiliranom razdjelnom vijencu istočnog zida stubišta između prizemlja i kata. Njome je obuhvaćen razdjelni vijenac i ravne zidne plohe neposredno iznad i ispod. Razdjelni vijenac izveden je od izvorne vapneno-pješčane žbuke. Završna žbuka punjena je agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm. Žbuka je fine završne obrade. Izvorni polikromni dekorativni oslik točkastog motiva izveden je na sloju bijele vapnene podloge i podsliku svjetložute boje. Marmorizacija se sastoji od zelenih i smeđih točkastih motiva, a pronađena je na svim ispitanim ploham u sondi. Zatečena je u relativno dobrom stanju čitljivog motiva, ali stanjenoga površinskog slikanog

sloja, koji je najvjerojatnije dijelom uklonjen u prvoj povijesnoj obnovi, u kojoj je izveden polikromni dekorativni nalič smeđih i crvenih tonova, čiji motiv nije razjašnjen. Vjerojatno se radilo o jednostavnom polikromnom naliču s bordurama.

Zatečeni nalič je dvo-bojni, svjetlonarančaste i bijele boje, a izveden je na debljem sloju bijele glet mase.

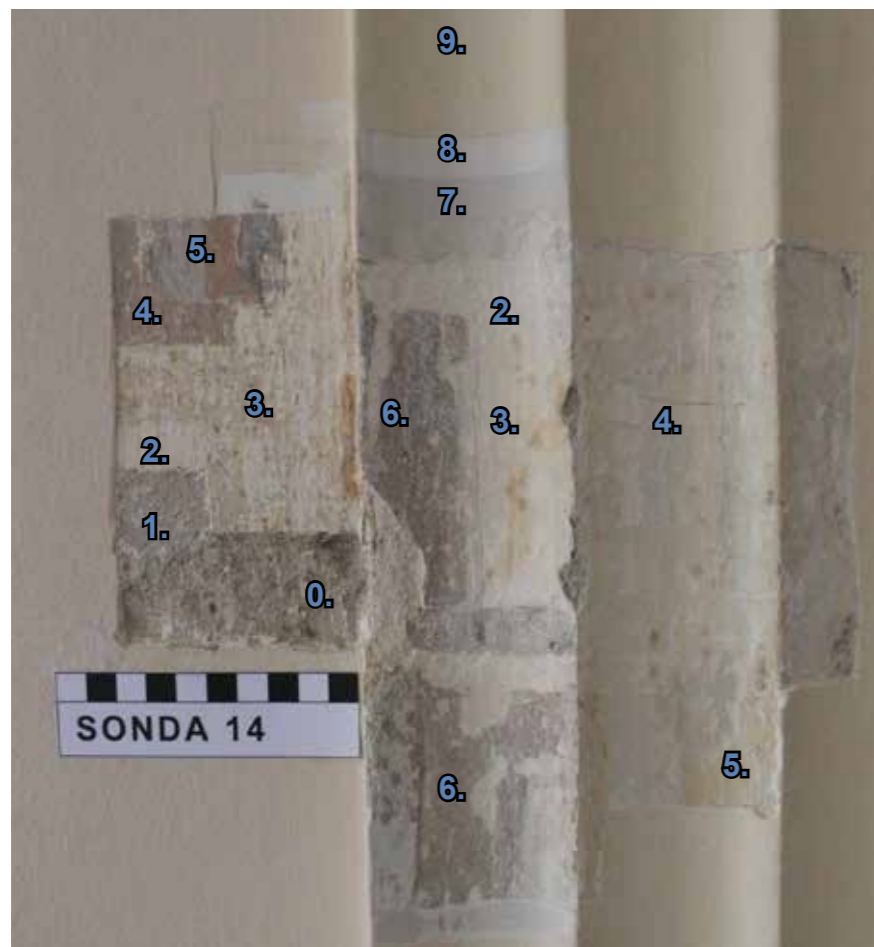

SONDA 14

0. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
2. Podloga bijele boje
3. Polikromni dekorativni oslik
4. Polikromni dekorativni nalič
5. Polikromni dekorativni nalič
6. Nalič tamnosmeđe boje
7. Nalič sive boje
8. Podloga bijele boje
9. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 14 otvorena je na pilastru sjevernog zida ulaznog predvorja prizemlja. Sondom je obuhvaćeno tijelo pilastra i ravna zidna ploha neposredno pokraj.

Izvorna žbuka izvedena je u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granu-

lacije 0 do 0,5 cm, a završna žbuka istoga sastava sadrži sitniji riječni pijesak, granulacije 0 do 0,1 cm. Površina je dodatno zaglađena nanosom vapnenog bjelila. Izvorni dekorativni oslik na ravnoj zidnoj plohi izveden je marmorizacijom točkastog uzorka crvenih i smeđih tonova na svjetložutom podsliku, dok je tijelo pilastra u istom sloju najvjerojatnije izvedeno monokromno svjetlosmeđom bojom tankog nanosa i lazurnog karaktera. Izvorni oslik zatečen je u izrazito lošem stanju s oštećenjima slikanog sloja i žbukanog nosioca. Degradiran je nanosima naliča recentnijih obnova.

Sljedeći kronološki sloj zatečen u tragovima najvjerojatnije ponavlja dekorativni karakter i marmorizaciju točkastim

uzorkom s razlikom u koloritu. Na zidnoj plohi ostala je očuvana podloga tamnijeg crvenkastosmeđeg tona, istovjetna naliču svjetlosive boje kojim je obnovljeno tijelo pilastra.

Starijim obnovama pripada i polikromni nalič žute podloge, vidljiv fragmentarno na tijelu pilastra, koji je istovjetan polikromnom naliču svjetlosive podloge na zidnoj plohi.

Recentnijim povijesnim obnovama pripada deblji nanos tamnosmeđe boje zagasitog hladnog ljubičastog tona koji pripada dvobojnoj (ili višebojnoj) fazi jednostavnije likovne kompozicije bez dekorativnih uzoraka. Slijedi svjetlosivi nalič te posljednji zatečeni dvobojni ličeni sloj.

SONDA 15

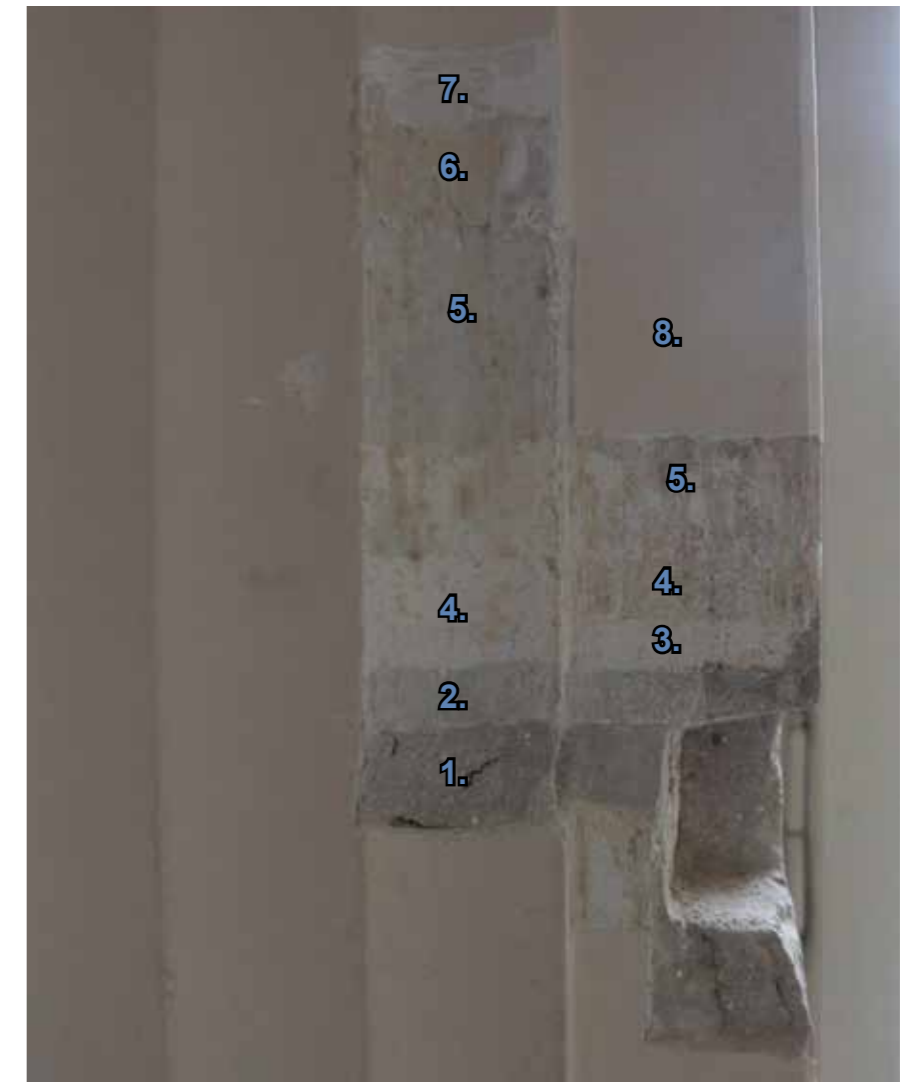
0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
3. Bijela vapnena podloga
4. Izvorni polikromni dekorativni oslik (marmorizacija)
5. Polikromni nalič svjetlosivog podslika
6. Polikromni nalič žutog podslika
7. Nalič sive boje
8. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 15 otvorena je na sjevernom pilastru zapadnog zida ulaznog predvorja prizemlja. Sondom je istraženo izvorno oblikovanje tijela pilastra, ravna zidna ploha i ploha niše neposredno pokraj. Dodatak sonde otvoren je na južnom pilastru zapadnog zida ulaznog predvorja prizemlja.

Izvorna građa izvedena je u opeci i vezivnoj žbuci vapneno-pješčanog sastava. Građa je zaključena izvornom žbukom sivog tona izvedenom u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,5 cm, a nanosena je u sloju koji varira od 2 cm na zidnoj plohi do 4 cm unutar prozorske niše. Završna žbuka istoga sastava sadrži sitniji riječni pijesak, granulacije 0 do 0,1 cm. Površina je dodatno zaglađena nanosom vapnenog bjelila. Izvorni oslik dekorativnog je karaktera i vapnenog sastava. Na podsliku svjetložutog tona izvedena je slikana marmorizacija točkastim uzorkom crvene i smeđe boje intenzivnijih tamnijih tonova.

Oslík iz prve povijesne obnove, izrazito loše očuvane površine, vjerojatno ponavlja dekorativni karakter slikane marmorizacije s razlikom u koloritu. Vidljivi su tragovi svjetlosive podloge tankog nanosa.

Nalič žutog obojenja najvjerojatnije je podslik polikromnog dekorativnog oslika čiji motiv nije potpuno razjašnjen. Nalič sive boje monokromnog karaktera pripada kasnijoj obnovi interijera i pojednostavnjivanju izvornog dekora zidova predvorja. Zatečeni su fragmentarno u manjim tragovima. Posljednjoj obnovi pripada zatečeni nalič svjetlosmeđe boje.

SONDA 16

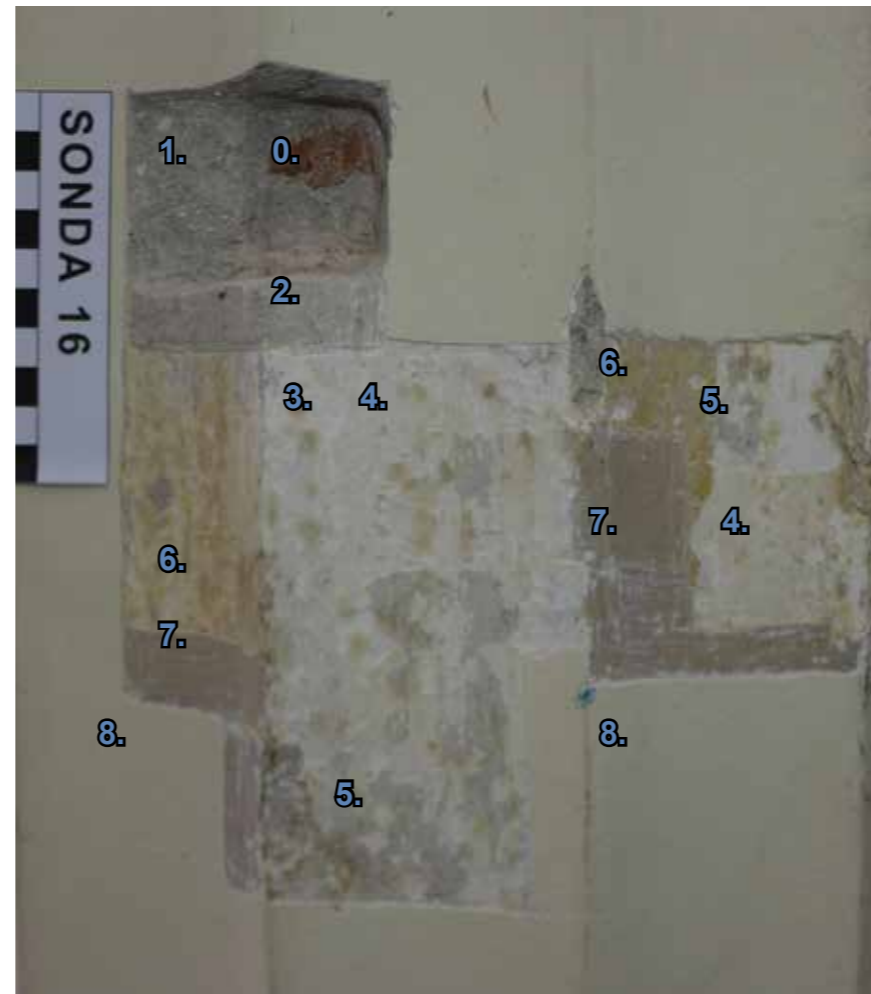
0. Opečna građa
1. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
3. Podloga bijele boje
4. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje
5. Polikromni nalič svjetlosivog podslika
6. Polikromni nalič žutog podslika
7. Nalič smeđe boje
8. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 16 otvorena je na tijelu sjevernog stupa u predvorju prizemlja. Sondom je istražena građa, izvorno oblikovanje i obojenje arhitektonskih elemenata na koje se nastavlja ograda stubišta.

Izvorno je stup građen od pune opeke povezane vapneno-pješčanom žbukom. Oblikovanje kanelira izvedeno je u žbuci vapneno-pješčanog sastava svjetlosivog tona. Podložna žbuka punjena kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,5 cm, različite je debljine nanosa s obzirom na zakrivljenu formu kanelira. Završna žbuka istog sastava punjena je sitnijim riječnim pijeskom granulacije 0 do 0,1 cm. Opečna građa i žbukani slojevi zatečeni su u dobrom stanju, relativno čvrste strukture i zadovoljavajuće međusobne adhezije. Najstariji nalič svjetlosmeđe boje tankog je nanosa i monokromnog, lazurnog karaktera. Izveden je na sloju vapnenog bjelila kojim je dodatno zaglađena površina. Nalič je zatečen fragmentarno, a površinski sadrži nečistoće nastale djelovanjem mikroorganizama te je dodatno degradiran uljnim i akrilnim naličima recentnijih obnova.

Nalič prve obnove zatečen je u manjim tragovima. Na podlozi svjetlosive boje toplijeg tona vidljivi su tragovi tamnijega obojenja koji sugeriraju mogući dekorativni karakter u vidu marmorizacije. Izrazito je loše očuvan, što je provjereno na više pozicija probnim sondama pa njegova rekonstrukcija nije izgledna.

Kronološki sljedeći nalič debljega je nanosa, najvjerojatnije uljnog sastava. Na podlozi tamnožute boje hladnijeg i

intenzivnog tona vidljivi su tragovi tamnijeg smeđeg i sivog obojenja koji upućuju na ponavljanje dekorativnog oslika marmorizacije prethodne obnove s razlikom u kromatskim karakteristikama.

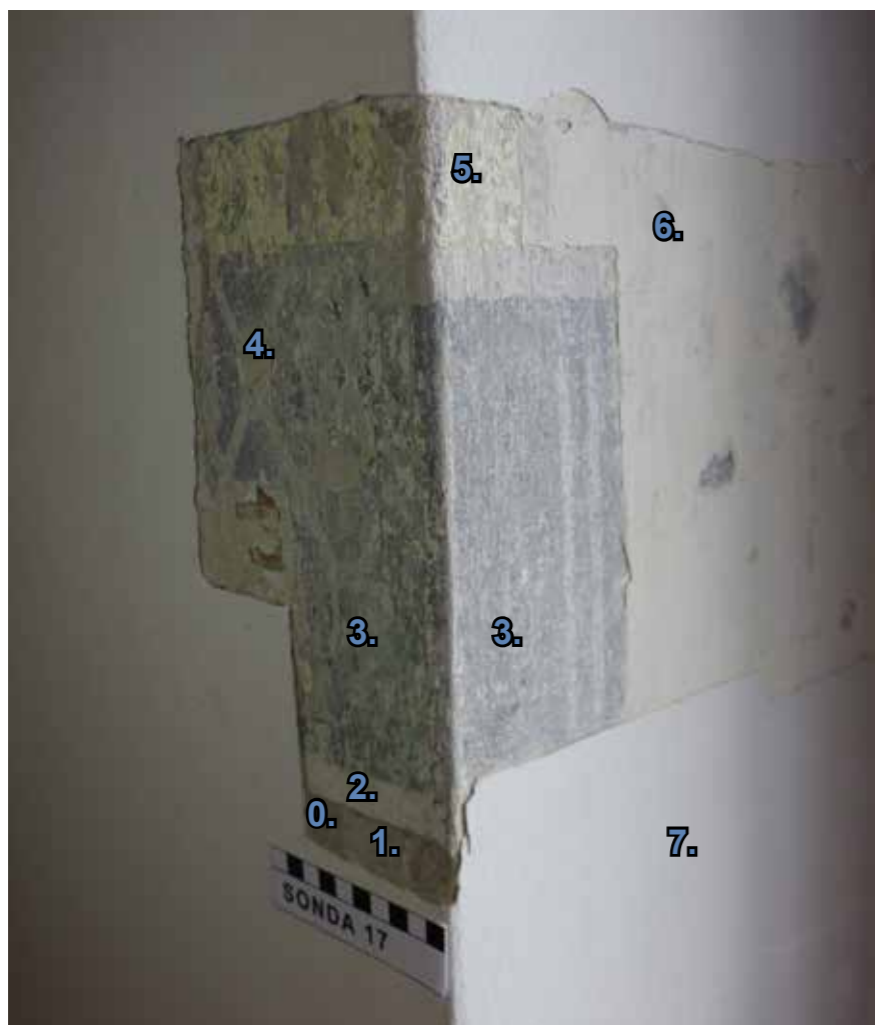
Slijedi smeđi nalič pastelnoga tona koji pripada dvobojnom naliču cjelovite obnove predvorja. Debljeg je nanosa i moguće uljnog ili akrilnog sastava, dok posljednjoj obnovi pripada zatečeni dvobojni nalič prostorije predvorja.

SONDA 17

0. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna bijela vapnena podloga
3. Izvorni polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
4. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
5. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
6. Glet masa svjetlosive boje
7. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 17 otvorena je na sjevernom zidu istočne prostorije južnog krila na prvom katu. Njome je obuhvaćena ravna zidna ploha i prozorska niša. Izvorna žbuka vapneno-pješčanog sastava izvedena je u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,5 cm, a završna sitnijim pijeskom granulacije 0 do 0,1 cm. Površina žbuke dodatno je zaglađena nanosom bijele vapnene podloge. Izvorni polikromni dekorativni oslik vapnenog sastava sastoji se od svjetlozelenog podslika i nečitljivog motiva plave boje. U prozorskoj niši pronađena je dvostruka bordura bijele boje. Izvorni oslik zatečen je u dosta lošem stanju, površina je oštećena i motiv nije potpuno razjašnjen.

U prvoj povijesnoj obnovi izveden je polikromni dekorativni oslik, koji kompozicijom i koloritom ne prati izvorni oslik. Oslik se sastoji od podslika svjetlosmeđe boje i ponavljajućeg geometrijskog motiva ljubičaste i tamnoplave boje, koji je najvjerojatnije izveden šablonama. Zatečen je u relativno dobrom stanju, čitljivog motiva.

U pretposljednjoj obnovi izveden je polikromni dekorativni oslik zelenih biljnih motiva na podsluku svjetložute boje. Motiv nije posve istražen. Zatečen je u lošem stanju, loše adhezije s podlogom, odvaja se i trusi. Zatečeni bijeli nalič izveden je na gletu svjetlosive boje.

SONDA 18

- 0. Izvorni drveni nosilac
- 1. Nalič maslinastozelene boje
- 2. Nalič svjetlosive boje
- 3. Nalič svjetložute boje
- 4. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 18 otvorena je na okviru vrata sjevernog zida galerije stubišta na katu. U sondi manjih dimenzija prikazana je stratigrafija povijesnih naliča.

Drveni nosilac zatečen je u relativno dobrom stanju s vidljivim površinskim oštećenjima. Najstariji nalič maslinastozelene boje tankog je nanosa i pokrivnog karaktera. Površinski sadrži oštećenja i sloj prljavštine.

Nalič svjetlosive boje pripada obnovi drvenarije interijera. Izveden je bez podloge debljim nanosom boje.

Sljedeći sloj sonde čini nalič recentnije izvedbe, svjetložute boje pastelnog tona debljeg nanosa. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni nalič bijele boje.

SONDA 19

0. Izvorni metalni nosilac
1. Nalič smeđe boje bakrenog tona
2. Nalič svjetlosive boje
3. Bijela podloga
4. Zatečeni nalič crne boje

Sonda 19 otvorena je na metalnom stupiću središnjeg dijela ograde galerije stubišta na katu. Ukasni metalni stupić, najvjerojatnije izveden od lijevanog željeza, zatečen je u vrlo dobrom stanju, bez vidljivih većih oštećenja. Pripadajući izvorni nalič smeđe boje bakrenog tona izveden je na tankom sloju crvenog premaza. Zatečen je u dosta lošem stanju s višestrukim površinskim oštećenjima.

U prvoj obnovi izveden je nalič svjetlosive boje srebrnog sjaja i tankog nanosa. Pronađen je fragmentarno na gornjem dijelu stupa.

Zatečeni nalič crne boje debljeg nanosa izveden je na sloju bijelog zaštitnog premaza.

SONDA 20

0. Izvorna metalna građa
1. Izvorni nalič crne boje
2. Zaštitni premaz
3. Nalič crne boje
4. Zaštitni premaz
5. Nalič tamnosmeđe boje
6. Zatečeni nalič maslinastozelene boje

Sonda 20 otvorena je na ukasnom metalnom nosaču rasvjete na južnom dijelu rizalita u zoni prizemlja na zapadnom pročelju.

Ukasni nosač sastoji se od donje manje i središnje veće volute s cvjetnim motivom, a jednostavni okrugli raspršivač svjetla smješten je na višestruko profiliranom prstenastom postolju.

Izveden je segmentno, najmanje u tri dijela, od lijevane metalne legure koja moguće sadrži udio bakra. Karakteristična patina bakrenih legura zelenkastog tona zatečena je mjestimično površinski na izvornom naliču antracit crne boje tankog nanosa.

U prvoj obnovi izveden je deblji sloj zaštitne boje te je ponovljeno izvorno crno obojenje premazom nešto sjajnijeg karaktera.

Kronološki sljedeći sloj čini zaštitni premaz hladnijeg crvenog tona, a pripadajući nalič tamnosmeđe boje izveden je na sloju bijele podloge.

Zatečeni nalič maslinastozelene boje tankog je nanosa praškaste strukture. Tonska neujednačenost zatečenog naliča rezultat je djelovanja atmosferilija.

SONDA 21

- 0. Drveni nosilac
- 1. Podloga svjetlosive boje
- 2. Nalič svjetložute boje
- 3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 21 otvorena je na donjem uklađenom polju sjeverne vratnice ulaznog portala središnjeg rizalita na zapadnom pročelju.

Na drvenariji prozora i vrata središnjeg rizalita izvedeno je nekoliko probnih sondi kojima su utvrđena dva naliča recentnije izvedbe, prema čemu možemo pretpostaviti zamjenu izvorne vanjske stolarije u posljednjoj većoj obnovi. Nova drvenarija, najvjerojatnije izvedena prema izvornoj, oblikovanjem uklada i profiliranih letvica stilski je usklađena s izvornom drvenarijom u interijeru. Drveni nosilac zatečen je u izrazito dobrom stanju, bez vidljivih oštećenja i djelovanja atmosferilija, a pripadajući nalič, svjetložute boje zagasitog hladnog tona, izveden je na tanjem sloju podloge svijetlog tona.

Zatečeni nalič bijele boje debljeg je nanosa i najvjerojatnije akrilnog sastava.

SONDA 22

- 0. Izvorna opečna građa
- 1. Izvorni kameni element
- 2. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
- 3. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
- 4. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje
- 5. Podložna vapneno-cementna žbuka
- 6. Završna vapneno-cementna žbuka
- 7. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

Sonda 22 otvorena je u zoni podnožja prozora treće osi južnog pročelja u prizemlju sjevernog krila. Obuhvaća profilaciju klupčice, plohu parapeta te se nastavlja na istaknuti okvir lučno zaključenog prozora i na ravnu zidnu plohu pročelja u nastavku.

Izvorna zidna građa izvedena je u opeci vezanoj vapno-pješčanom žbukom. Ravne zidne plohe završene su izvornom vapno-pješčanom žbukom izvedenom u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 1 cm, s udjelom mljevenog ugljena, debljine 2 do 2,5 cm. Završna žbuka toplog žućkastog tona i grube zrnate površinske obrade punjena je riječnim pijeskom i lomljencem granulacije 0 do 0,3 cm. Žbukani slojevi zatečeni su u lošem stanju, trusne strukture i oslabljene adhezije, a pripadajući nalič, degradiran slojevima povijesnih obnova, nije pronađen. Profilirana prozorska klupčica izvedena je od kamenog elementa. Izvorni nalič vapnenog sastava, svjetlosmeđe boje zagasitog tona izveden je tankim nanosom izravno na kamenom nosiocu. Završna vapno-cementna žbuka posljednje obnove izvedena je u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim lomljencem, granulacije 0 do 0,4 cm. Završni sloj žbuke sitnijeg agregata, granulacije 0 do 0,05 cm, izveden je u tankom nanosu, fine površinske obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje najvjerojatnije je akrilnog sastava i paronepropusnog karaktera.

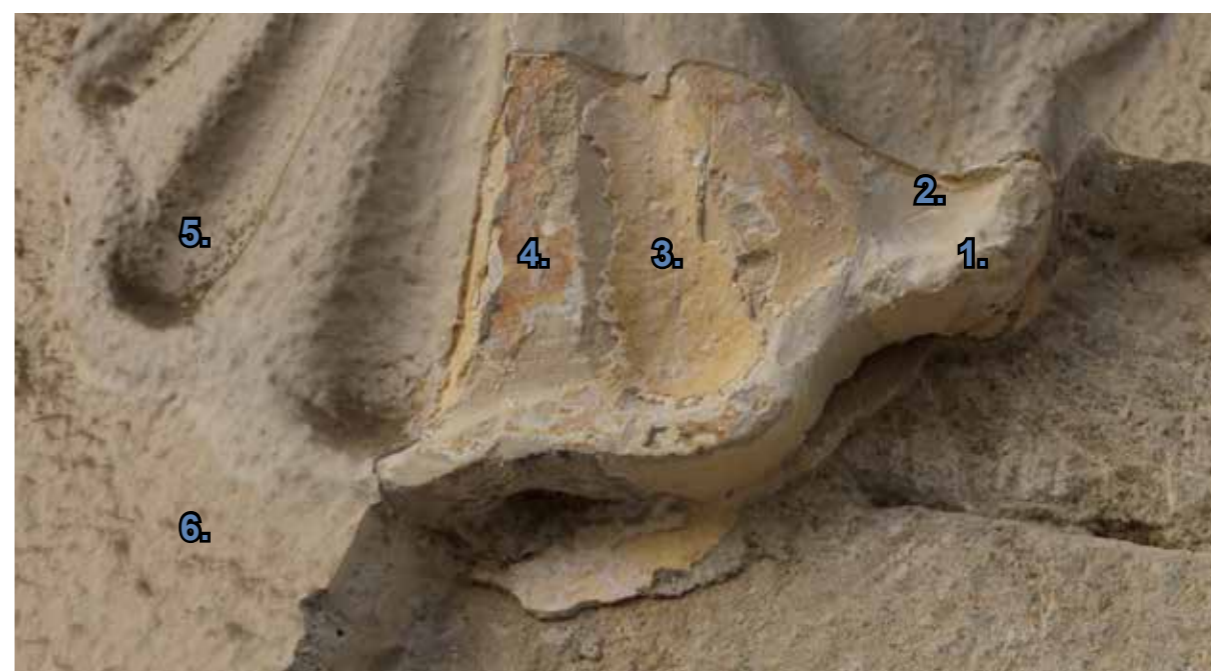
SONDA 23

0. Izvorni kameni klesani elementi
1. Izvorna štukomasa
2. Nalič svjetlosmeđe boje
3. Vapneno-pješčana žbuka
4. Nalič svjetlonarančaste oker boje
5. Nalič svjetloružičaste oker boje
6. Nalič smeđe boje
7. Vapneno-cementna žbuka
8. Zatečeni nalič svjetlosmeđe boje

Sonda je otvorena na središnjem rizalitu zapadnog pročelja u razini prizemlja. Obuhvaćen je lijevani dekorativni element školjke i ravna zidna ploha ispod.

Izvornom oblikovanju zone prizemlja pripadaju kameni klesani blokovi većih dimenzija, dekorativni element u formi školjke i nalič svjetlosmeđe boje zagasitog tona. Ravna zidna ploha zaključena je klesancima štokane površinske obrade. Elementi su međusobno odvojeni tankom fugom; zatečeni su u dobrom stanju, očuvane površine bez vidljivih strukturalnih oštećenja. Dekorativni element lijevan je najvjerojatnije u štukomasi svijetlog tona. Čvrste je strukture, a oštećenja su u najvećoj mjeri prisutna na rubnim konturnim dijelovima. Izvorni nalič vapnenog sastava i tankog lazurnog nanosa pronađen je na oba ispitana elementa.

Na dekorativnom elementu pronađeni su naliči nekoliko povijesnih obnova koji uzrokuju promje-

ne u kromatskim karakteristikama ličenog sloja. Nalič prve obnove vapnenog je sastava svjetlonarančaste oker boje izveden na sloju bijele vapnene podloge. Zatečen je fragmentarno u lošem stanju. Slijedni nalič svjetloružičaste oker boje, koji pripada drugoj obnovi. Zatečemo ga u manjim tragovima, kromatski neujednačenog tona. Na spoju elementa s klesancima pronađen je fragment naliča tamnosmeđe boje. Površinski sadrži prljavštinu te je degradiran djelovanjem atmosferilija.

U posljednjoj povijesnoj obnovi izveden je tanki sloj završne vapneno-cementne žbuke, punjene sitnim kamenim agregatom, granulacije 0 do 0,05 cm, fine završne obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe boje najvjerojatnije je akrilnog sastava paronepropusnog karaktera.

SONDA 24

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorni kameni element
2. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
3. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka

4. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje
5. Nekoliko nerazlistanih naliča
6. Završna vapneno-cementna žbuka
7. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

Sonda 24 otvorena je na sjevernom uglu okvira prozora druge osi zapadnog pročelja u razini prvog kata. Njome je obuhvaćen lijevani dekorativni element okvira prozora i ravna zidna ploha neposredno iznad i pokraj.

Profilirani prozorski okvir izveden je od kamenih elemenata spojenih vapneno-pješčanom žbukom, koji su zatečeni u izrazito dobrom stanju bez većih oštećenja. Ravna zidna ploha nadprozornika izvedena je u opečnoj građi s podložnom vapneno-pješčanom žbukom punjenom kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 1 cm,

s udjelom čestica ugljena i komadima zgrušanog vapna. Izvorna završna žbuka toplog tona, grube zrnate površinske obrade, punjena je riječnim pijeskom i lomljencem, granulacije 0 do 0,3 cm. Izvorni žbukani slojevi zatečeni su u relativno dobrom stanju mjestimično trusne strukture. Pripadajući izvorni nalič svjetlosmeđe boje, hladnog tona i vapnenog sastava, pronađen je na kamenom elementu okvira prozora, dok na ravnim zidnim plohamo izostaje, degradiran žbukanim slojevima posljednje povijesne obnove. Stratigrafija povijesnih naliča ovom sondom nije prikazana.

Završna vapneno-cementna žbuka punjena je sitnim agregatom granulacije 0 do 0,05 cm, fine završne obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje najvjerojatnije je akrilnog sastava.

SONDA 25

Sonda 25 otvorena je na ravnoj zidnoj plohi uz prozor prve osi središnjeg rizalita zapadnog pročelja u visini prvog kata.

Izvorna građa izvedena je u opeci, a zaključena je izvornom vapneno-pješčanom žbukom u dva sloja. Na površini završne žbuke nije pronađen izvorni nalič vjerojatno uništen u prvoj povijesnoj obnovi, kad je izveden svjetlonarančasti oker nalič na podlozi od vapnenog bjelila. Žbuke su zatečene u lošem stanju, trusne strukture i oslabljene adhezije. Kamena građa bila je u lošem stanju, s vidljivim površinskim osipanjem uzrokovanim djelovanjem cementnog veziva iz slojeva posljednje povijesne obnove. Neadekvatan materijal degradira i kamen na rubnim dijelovima, a mjestimično su vidljive i pukotine koje sežu dublje u strukturu kamena.

Na površini kamena vidljivi su tragovi naliča povijesnih obnova degradirani nanosom tankog sloja završne vapneno-cementne žbuke posljednje povijesne obnove, punjene sitnim agregatom, granulacije 0 do 0,05 cm, fine završne obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje najvjerojatnije je akrilnog sastava.

- 0. Izvorna opečna građa
- 1. Izvorni kameni elementi
- 2. Podložna vapneno-pješčana žbuka
- 3. Završna vapneno-pješčana žbuka
- 4. Nalič svjetlonarančaste oker boje
- 5. Vapneno-cementna žbuka
- 6. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

SONDA 26

Sonda 26 otvorena je iznad središnje prozorske osi na katu rizalita zapadnog pročelja.

Na opečnu građu aplicirani su izvorni kameni elementi koji formiraju razdjelni profilirani vijenac varijabilnog presjeka. Profilacije i dio ravne zidne plohe neposredno ispod izvedeni su u kamenu mekše strukture svijetlog tona, dok donji dio ravne zidne plohe čine veći klesanci tamnijeg to-

- 0. Izvorna opečna građa
- 1. Izvorni kameni elementi
- 2. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje
- 3. Nalič svjetlonarančaste oker boje
- 4. Nalič svjetloružičaste oker boje
- 5. Nalič tamnosmeđe boje
- 6. Nalič smeđe boje
- 7. Nalič tamnosmeđe boje
- 8. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

na i grublje strukture. Kameni elementi izvorno su obrađeni brušenjem (kojim je dobivena glatka površinska obrada) i štokanjem grublje izvedenih dijelova. Profilirani, glatki elementi sadrže manja strukturalna i površinska oštećenja istaknutih dijelova, dok je na klesancima tamnijeg tona uočeno veće površinsko osipanje uzrokovano atmosferilijama i nanošenjem naknadnih slojeva povijesnih obnova. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje, hladnog tona i lazurnog nanosa pronađen je na elementima profilacija, dok ga na klesancima tamnijeg tona ne pronalazimo, pa se preporuča prezentacija dijelova pročelja bez naliča.

Na makrosnimci detalja sonde prikazana je stratigrafija naliča nekoliko povijesnih obnova koje su rezultirale promjenama u kromatskim karakteristikama ličenog sloja. Stariji

naliči vapnenog sastava donose veću kromatsku promjenu, dok naliči ostalih obnova kromatski donekle ponavljaju izvornik, s manjim razlikama u tonu i intenzitetu smeđe boje.

U posljednjoj povijesnoj obnovi izveden je tanki sloj završne vapneno-cementne žbuke, punjene sitnim kamenim agregatom, granulacije 0 do 0,05 cm, fine završne obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe boje najvjerojatnije je akrilnog sastava paronepropusnog karaktera.

SONDA 27

0. Izvorni kameni elementi
1. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje
2. Nalič svjetložute oker boje
3. Vapneno-cementna žbuka
4. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

Sonda 27 otvorena je na profilaciji zaključnog vijenca rikalita iznad središnjeg prozora kata na zapadnom pročelju. Okapnica i zaključna obla profilacija izvedene su od segmentno nizanih kamenih elemenata pješčanog sastava, svijetlog tona i meke strukture. Zaglađena površinska obrada izvedena je brušenjem, a izvorni nalič svjetlosmeđe boje nanesen je izravno na kamenu građu. Kameni elementi zatečeni su u relativno dobrom stanju s vidljivim manjim površinskim oštećenjima oštih rubova, a veća degradacija materijala prisutna je na žbuci u sljubnicama koja se trusi i osipa pri dodiru.

Naliči povijesnih obnova na ovoj poziciji nisu dobro očuvani. Vidljivi su u tragovima, a degradirani su nanosom žbuknog sloja posljednje povijesne obnove. Žbuka vapneno-cementnog sastava izvedena je u tanjem sloju od oko 0,5 cm, a punjena je sitnim kamenim agregatom granulacije 0 do 0,05 cm, fine završne obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje najvjerojatnije je akrilnog sastava paronepropusnog karaktera.

SONDA 28

Sonda 28 otvorena je na donjem dijelu profilacije zaključnog vijenca i zidnoj plohi rikalita u osi između drugog i trećeg prozora kata na zapadnom pročelju. Istražene su dimenzije i spojevi kamenih elemenata te oblikovanje profilacije zaključnog vijenca.

Izvorni kameni element zatečen je u relativno lošem stanju, a vizualnim pregledom uočena su brojna manja površinska i nekoliko većih oštećenja na tankoj zaključnoj profilaciji. Izvorni nalič svjetlosmeđe boje zatečen je u tragovima. Stratigrafija naliča manjih povijesnih obnova nije prikaza-

- 0. Izvorni kameni elementi
- 1. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

na zbog oštećenja vapneno-cementnim žbukanim slojem posljednje povijesne obnove. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje najvjerojatnije je akrilnog sastava i paronepropusnog karaktera.

SONDA 29

Sonda 29 otvorena je na profilaciji razdjelnog vijenca između prizemlja i kata neposredno ispod posljednje prozorske osi zapadnog pročelja.

Izvorna opečna građa i istak razdjelnog vijenca izvedeni su od pune opeke vezane vapneno-pješčanom žbukom, punjenom kamenim agregatom riječnog podrijetla, granu-

- 0. Izvorna opečna građa
- 1. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
- 2. Podložna vapneno-cementna žbuka
- 3. Završna vapneno-cementna žbuka
- 4. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

lacije 0 do 1 cm, s dodatkom manje količine čestica ugljena. Na ravnoj zidnoj plohi iznad razdjelnog vijenca vidljiv je prekid izvornih žbukanih i ličenih slojeva. Završni sloj vapneno-pješčane žbuke toplog tona, grube zrnate površinske obrade, zatečen je bez izvornog naliča.

Žbukani slojevi kojima je oblikovan zatečeni profilirani razdjelni vijenac pripadaju posljednjoj povijesnoj obnovi. Podložna žbuka punjena je kamenim lomljencem, granulacije 0 do 0,4 cm. Završni sloj žbuke sitnijeg agregata, granulacije 0 do 0,05 cm, izveden je u tankom nanosu,

fine površinske obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje najvjerojatnije je akrilnog sastava i paronepropusnog karaktera.

SONDA 30

Sonda 30 otvorena je u razini prozorske klupčice posljednje prozorske osi zapadnog pročelja u razini prvog kata.

Na izvornoj opečnoj građi ugrađeni izvorni kameni elementi formiraju prozorsku klupčicu i razdjelnu profilaciju koja kontinuiru u istoj horizontalnoj osi. Kamen mekše strukture svijetlog tona zatečen je u dobrom stanju s manjim površinskim oštećenjima istaknutih dijelova. Ravna zidna ploha završena je vapneno-pješčanom žbukom izvedenom u dva sloja. Podložna žbuka slična vezivnoj, punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 1 cm, s udjelom mljevenog ugljena, debljine 2 do 2,5 cm. Završna žbuka toplog žučkastog tona i grube zrnate površinske obrade punjena je riječnim pijeskom i lomljencem, granulacije 0 do 0,3 cm. Žbukani slojevi zatečeni su u lošem stanju, trusne strukture i oslabljene adhezije s obzirom na nosilac i međusobno. Izvorni nalič vapnenog sastava, svjetlosmeđe boje zagasitog tona, izveden je tankim lazurnim nanosom izravno na kamenom i žbukanom nosiocu. Zatečen je u lošem stanju, praškaste strukture s vidljivom površinskom prljavštinom.

Na makrosnimci detalja sonde prikazana je stratigrafija naliča nekoliko povijesnih obnova, kojima dolazi do promjena u kromatskim karakteristikama ličenog sloja. Stariji naliči vapnenog sastava pokazuju veću kromatsku promjenu, dok lošije očuvani naliči posljednjih obnova kromatski donekle ponavljaju izvornik, s manjim razlikama u tonu i intenzitetu smeđe boje.

U posljednjoj povijesnoj obnovi izveden je tanki sloj završne vapneno-cementne žbuke, punjene sitnim kamenim agregatom, granulacije 0 do 0,05 cm, fine završne obrade. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje najvjerojatnije je akrilnog sastava paronepropusnog karaktera.

2. Podložna vapneno-pješčana žbuka
3. Završna vapneno-pješčana žbuka
4. Nalič svjetlosmeđe boje
5. Nalič svjetlonarančaste oker boje
6. Nalič svjetloružičaste oker boje
7. Nalič smeđe boje
8. Završna vapneno-cementna žbuka
9. Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker boje

SONDA 31

Sonda 31 otvorena je na zapadnom zidu krajnje zapadne prostorije južnog krila na prvom katu. Njome je obuhvaćena ravna zidna ploha i lijevi dio niše prozora.

0. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorni polikromni dekorativni oslik
2. Polikromni dekorativni oslik
3. Polikromni dekorativni oslik
4. Vapneno-cementna žbuka
5. Glet masa svjetložute boje
6. Nalič sive boje
7. Zatečeni nalič bijele boje

Izvorna završna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,1 cm. Površina žbuke dodatno je zaglađena nanosom bijele vapnene podloge. Izvorni polikromni dekorativni oslik vapnenog je sastava. Unutar prozorske niše pronađen je podslik svjetlosive boje hladnijeg tona s dvostrukim bordurama koje prate svijetli otvor. Na ravnim zidnim ploham pronađen je podslik iste

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorni kameni elementi

boje nešto toplijeg tona sa šablonski izvedenim ponavljajućim cvjetnim motivom žute boje. Na toj je poziciji izvorni oslik zatečen u dosta lošem stanju; površina je oštećena i motiv nije posve razjašnjen.

U prvoj povijesnoj obnovi izveden je polikromni dekorativni oslik, koji kompozicijom i koloritom ne prati izvorni oslik. Na podsluku svjetlosmeđe boje šablonski je izveden

ponavljajući geometrijski motiv svjetloplave i tamnoplave boje. Zatečen je u lošem stanju, oštećenog slikanog sloja, ali čitljivog motiva.

U drugoj povijesnoj obnovi izveden je polikromni dekorativni oslik zelenih biljnih motiva na podsluku svjetložute boje. Motiv nije potpuno istražen. Zatečen je u lošem stanju, loše adhezije s podlogom, odvaja se i trusi.

U recentnijoj obnovi izvedene su žbukane nadoknade i glet masa svjetložutog obojenja s pripadajućim monokromnim naličjem sive boje.

SONDA 32

0. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorni polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
2. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
3. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
4. Vapneno-pješčana žbuka
5. Glet masa svjetložute boje
6. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 32 otvorena je u sjeverozapadnom kutu krajnje zapadne prostorije južnog krila na prvom katu. Sondom je obuhvaćen strop i ravna zidna ploha neposredno ispod stropa.

Izvorna završna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,1 cm. Površina žbuke dodatno je zaglađena nanosom bijele vapnene podloge.

Izvorni polikromni dekorativni oslik je vapnenog sastava, na podsluku svjetlosive boje ljubičastog tona i višestrukih bordura zagasito crvene, svjetlosive i bijele boje. Stropnu i zidnu plohu razdvajaju višestruke bordure zagasito crvene i sive boje; u nastavku ravne zidne plohe nastavlja se ponavljajući cvjetni motiv žute boje na sivom podsluku. Sondom je utvrđeno da je izvorni holkel bio izveden pod većim kutom, dok je zatečeni zadebljan slojem vapneno-pješčane žbuke prethodne povijesne obnove. Izvorni slikani sloj zatečen je u izrazito dobrom stanju na stropnoj plohi, dok su na spoju stropne i zidne plohe vidljiva višestruka oštećenja, nastala djelovanjem sila potresa, ali i ugradnjom instalacija struje.

Polikromni dekorativni oslici prve i druge povijesne obnove pronađeni su u tragovima na stropnoj plohi, trusne strukture i oslabljene adhezije s podlogom te ih nije bilo moguće

posebno razlistati. Razdjelne bordure stropne i zidne plohe razlistane su i prikazane u sondi. Oslik prve povijesne obnove plavih i sivih tonova zaključen je zagasito crvenom bordurom, dok je nalič druge povijesne obnove, zelenih tonova, zaključen žutom i zelenom bordurom.

U prethodnoj obnovi izvedene su žbukane nadoknade i glet masa svjetložute boje te pripadajući monokromni nalič sive boje.

Zatečeni nalič je bijele boje.

SONDA 33

0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
1. Glet masa svjetložute boje
2. Nalič sive boje
3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 33 otvorena je na zapadnom zidu krajnje zapadne prostorije južnog krila na prvom katu. U sondi je prikazan izvorni polikromni dekorativni oslik izveden u vapnenoj tehnici. Na podsliku sive boje toplijeg tona šablonama je izveden cvjetni motiv žute boje. Zatečen je u dobrom stanju, očuvanog i čitljivog motiva. Površinski sadrži prljavštinu i nečistoće nastale nanošenjem naknadnih ličenih slojeva. U središnjem dijelu sonde vidljivo je oštećenje od boje nepoznatog sastava; moguće je da se radi o tinti. Oslík se može rekonstruirati ili restituirati nakon uklanjanja naknadnih povijesnih naliča kako bi se utvrdila cjelovita likovna kompozicija sa svim detaljima. U recentnijoj obnovi zidna ploha sanirana je slojem glet mase svjetložutog obojenja s pripadajućim monokromnim naličem sive boje, dok je u posljednjoj obnovi izveden zatečeni nalič bijele boje.

SONDA 34

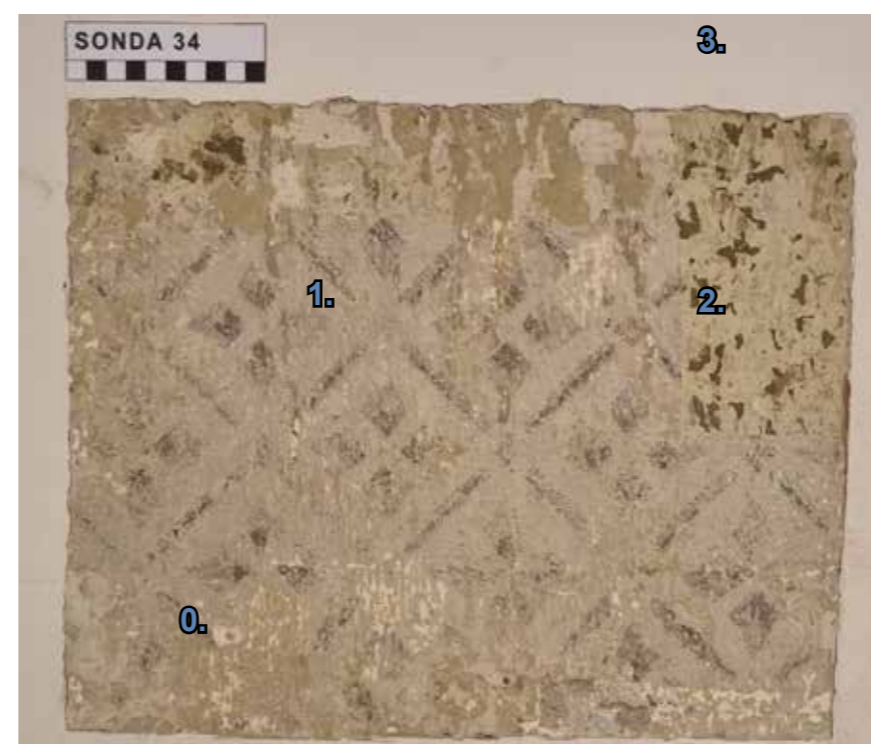
0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
1. Polikromni dekorativni oslik
2. Polikromni dekorativni oslik
3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 34 otvorena je na sjevernom zidu krajnje zapadne prostorije južnog krila na prvom katu. U sondi je pronađen izvorni dekorativni oslik izrazito oštećene površine te su prikazani dekorativni oslici prethodnih povijesnih obnova.

Polikromni dekorativni oslik prve povijesne obnove ne prati izvornik ni koloritom ni kompozicijom. Na podsliku svjetlosmeđe boje šablonski je izveden geometrijski motiv svjetloplave i tamnoplave boje. Zatečen je u relativno dobrom stanju, površinski oštećenog slikanog sloja, ali čitljivog motiva.

Polikromni dekorativni oslik druge povijesne obnove, biljnog motiva tamnozeleno boje, izveden je na svjetložutom podsliku. Zatečen je u izrazito lošem stanju, stanjene površine i loše adhezi je s podlogom.

Slojevi recentnijih obnova nisu posebno razlistani, a u posljednjoj obnovi izveden je zatečeni nalič bijele boje.

SONDA 35

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna bijela vapnena podloga
2. Izvorni polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
3. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
4. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
5. Nalič crvene boje
6. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 35 otvorena je na sjevernom zidu krajnje zapadne prostorije južnog krila na prvom katu. Dodatak sonde otvoren je na istom zidu u zoni podnožja.

Izvorna opečna građa vezana je vapneno-pješčanom žbukom. Na opečnoj građi pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka zaključena tankim slojem bijele vapnene podloge. U sondi s dodatkom pronađeni su tragovi triju povijesnih slojeva dekorativnih oslika.

Izvorni polikromni dekorativni oslik svjetlosivog podsluka i cvjetnog motiva žute boje čini se da nije imao slikani sokl, a pronađeni sokl tamnosive boje, visine 8 cm, pripada prvoj povijesnoj obnovi. Od zidne plohe odijeljen je horizontalnom bordurom zagasite crvene boje, širine 1 cm.

Oslik druge povijesne obnove, zelenih biljnih motiva na podsluku svjetložute boje, imao je jednostavni sokl odijeljen bordurom bijele boje od zidne plohe iznad. Sokl druge povijesne obnove izveden je viši u odnosu na prethodni (oko 2 cm iznad). Oslici povijesnih obnova zatečeni su u dosta lošem stanju, oštećene površine i oslabljene adhezije s podlogom.

Recentnijoj obnovi pripada monokromni nalič crvene boje, izveden na sloju glet mase. Zatečeni nalič je bijele boje.

SONDA 36

0. Izvorni polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
1. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
2. Glet masa bijele boje
3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 36 otvorena je na sjevernom zidu istočne prostorije južnog krila na prvom katu, čime je istražen slikani sokl.

Izvorni polikromni dekorativni oslik zatečen je u izrazito lošem stanju, nečitljivog motiva. Površinski je stanjen i ostrugan te je vidljiv podsluk, dok je motiv sačuvan u tragovima. U sondi je pronađen slikani sokl tamnoplave boje,

koji je od ravne zidne plohe iznad razdijeljen bordurom zagasito crvene boje.

U desnom dijelu sonde otkriven je bolje očuvani polikromni dekorativni oslik prve povijesne obnove. Oslik je izveden šablonama i vapnenog je sastava. Sastoji se od podslika svjetlosmeđe boje i geometrijskog ponavljajućeg motiva ljubičaste i tamnoplave boje te sokla sivo-plave boje zaključenog bordurom zagasito crvene boje. Oslik je zatečen u relativno dobrom stanju, čitljivog motiva.

Recentnijoj obnovi pripada sloj glet mase posljednje povijesne obnove i zatečeni nalič bijele boje.

SONDA 37

0. Izvorni polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
1. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
2. Vapneno-pješčana žbuka
3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 37 otvorena je u sjeveroistočnom kutu istočne prostorije južnog krila na prvom katu. Njome su istražene slikane kutne bordure, prethodno otkrivenih polikromnih dekorativnih oslika.

Izvorni polikromni dekorativni oslik zatečen je u izrazito lošem stanju, nečitljivog motiva. Površinski je stanjen i ostrugan pa je vidljiv podslik, dok je motiv sačuvan u tragovima. U sondi su vidljive višestruke kutne bordure, raznih širina i obojenja.

U gornjem dijelu sonde istražene su kutne bordure polikromnog dekorativnog oslika prve povijesne obnove. Pronađena je široka bordura smeđeg obojenja i tanje bordure plave boje koje zaključuju kompoziciju šablonskog oslika. Oslik je zatečen u relativno dobrom stanju, čitljivog motiva, te je njegova rekonstrukcija izgledna.

Recentniji ličeni slojevi nisu posebno razlistani, a zatečeni nalič je bijele boje.

SONDA 38

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorni nalič bijele boje
3. Opečna građa (zapune vrata)
4. Izvorni polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
5. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
6. Polikromni dekorativni oslik (izveden šablonama)
7. Glet masa svjetložute boje i nalič sive boje
8. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 38 otvorena je na istočnom zidu istočne prostorije južnog krila na prvom katu. Njome je obuhvaćena stropna i zidna ploha.

Sondom je istražen nekadašnji otvor vrata, zapunjen u nekoj prethodnoj povijesnoj obnovi. Vizualnom analizom nalaza oslika na zidnoj plohi i zapuni može se zaključiti da je do zatvaranja vrata došlo prilikom proširenja i nastanka današnje Ilirske dvorane, pri čemu otvor gubi nekadašnju

funkciju. Opečna građa starijega istočnog zida zaključena je izvornom vapne no-pješčanom žbukom izvedenom u dva sloja. Pripadajući nalič je najvjerojatnije bijele boje, bez dekoracije.

U prvoj povijesnoj obnovi izvedena je zapuna od opeke vezane vapneno-pješčanom žbukom. Opečni nosilac sa žbukanim slojem sličnog je sastava pa zahvat možemo datirati u raniju obnovu. Pripadajući izvorni polikromni dekorativni oslik zelenih i plavih tonova vapnenog sastava pripada vremenu pregradnje i nastanka Ilirske dvorane. Oslik je zatečen u izrazito lošem stanju, stanjene površine i nečitljivog motiva. Na istraženom dijelu stropa izvorni oslik je u boljem stanju. Na podsliku svjetlosive boje pronadene su višestruke bordure tamnije sive, bijele i crvene boje zagasitih tonova.

Na istraženom položaju oslici prve i druge povijesne obnove slabije su očuvani. Na zidnoj plohi nisu posebno ra-

Izvorna opečna građa vezana je vapneno-pješčanom žbukom. Vezivna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 1 cm. Na opečnoj građi pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,5 cm i debljine nanosa 2,5 cm. Završna žbuka punjena je sitnijim agregatom, granulacije 0 do 0,1 cm, debljine nanosa 0,5 cm. Izvorni polikromni dekorativni oslik izveden je izravno na žbuci, bez podloge od vapnenog bjelila. Na podsliku svjetloplave boje zagasitog tona šablonama je izveden biljni motiv

zlistani, dok su na stropnoj plohi pronađene pripadajuće bordure. Oslik prve povijesne obnove, smeđeg podslika i plavih ponavljajućih motiva, na stropnoj plohi zaključen je višestrukim bordurama raznih širina, smeđe i crvene boje. Unatoč oskudnim tragovima, oslik je najvjerojatnije moguće rekonstruirati.

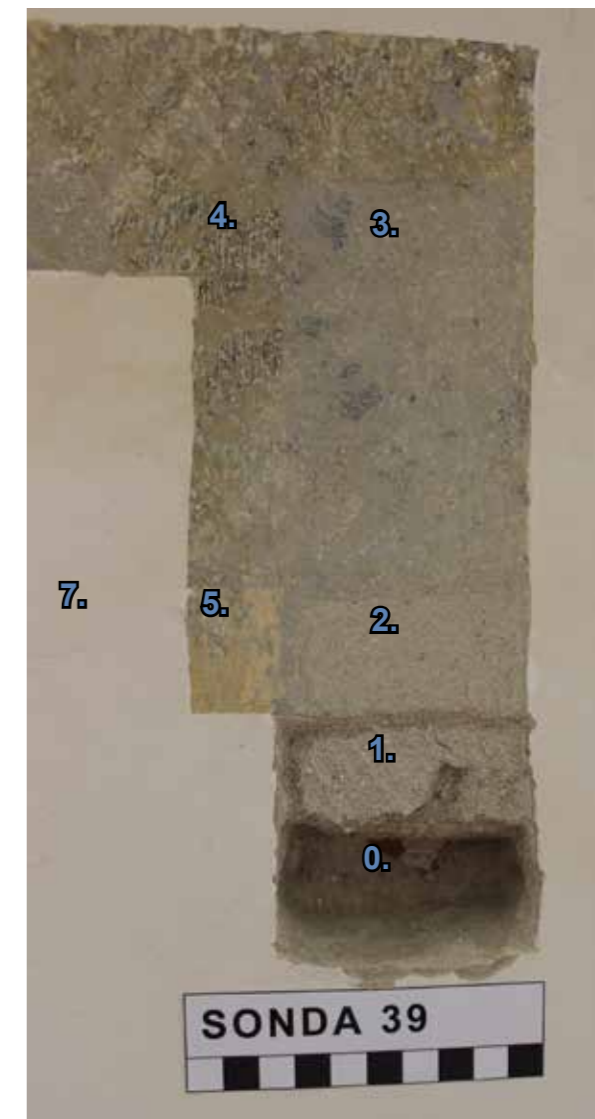
Oslik druge povijesne obnove, svjetložutog podslika i ponavljajućega biljnog motiva zelene boje, na stropu završava višestrukim bordurama smeđe i zelene boje. Loše je očuvan, a slikani sloj se trusi i odvaja od podloge.

Recentnija obnova donosi sloj glet mase svjetložutog obojenja i monokromni nalič sive boje. U posljednjoj povijesnoj obnovi izveden je nalič bijele boje.

SONDA 39

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
3. Izvorni polikromni dekorativni oslik
4. Polikromni dekorativni oslik
5. Polikromni dekorativni oslik
6. Vapneno-cementna žbuka ugradnje instalacije
7. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 39 otvorena je na istočnom zidu, između druge i treće prozorske osi, u istočnom salonu prizemlja. Dodatak sondi otvoren je na istom zidu, iznad sonde.

tamnijih plavih tonova s istaknutim detaljima bijele boje. Oslík je zatečen u dosta lošem stanju, stanjene i pohabane površine. U dodatku sondi mjestimično je vidljiv bolje očuvani vitičasti biljni motiv, ali isprekidan naknadno izvedenim žbukanim zapunama i površinski oštećen naknadnim ličenim slojevima koji su ušli u poroznu strukturu slikanog sloja i žbuke.

Polikromni dekorativni nalič prve povijesne obnove zatečen je fragmentarno, vrlo oštećene

površine, pa nije moguće utvrditi o kojem motivu je riječ. Oslík se sastoji od podslika smeđe boje i motiva tamnosmeđe boje. Vidljivi su tragovi svjetlozelene boje, koji mogu pripadati kronološki sljedećem povijesnom naliču. Nalič

treće povijesne obnove sastoji se od podslika svjetložute boje i tragova tamnijega narančastog obojenja.

U središnjem dijelu sonde vidljiva je pravilna zapuna izvedena dvjema različitim vapneno-pješčanim žbukama, nastalima tijekom ugradnje i obnove instalacija struje. Zatečeni nalič je bijele boje.

SONDA 40

- 0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
- 1. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 40 otvorena je u sjeveroistočnom kutu salona prizemlja (prostor knjižnice). Njome su istražene kutne bordure izvornog polikromnog dekorativnog oslika.

Izvorni polikromni dekorativni oslik izveden je izravno na žbuci, bez podloge od vapnenog bjelila. Na podsliku svjetloplave boje zagasitog tona šablonama je izveden biljni motiv tamnijih plavih tonova s istaknutim detaljima bijele boje. Široka bordura smeđe boje hladnijeg tona, na

spoju zidova, simetrično je zaključena užim dvostrukim bordurama plavog tona kojima je uspostavljena kompozicija šablonskog oslika. Oslik je zatečen u dosta lošem stanju, stanjene i pohabane površine. Šablonski izvedeni motivi gotovo posve izostaju te su prisutni tek u manjim tragovima; stoga je nemoguće sa sigurnošću utvrditi detalje likovne kompozicije. Oslik je površinski dodatno oštećen nanošenjem naknadnih slikanih i ličenih slojeva, koji su ušli u poroznu strukturu oštećenog oslika i izvorne žbuke.

SONDA 41

- 0. Izvorni polikromni dekorativni oslik
- 1. Nalič smeđe boje
- 2. Nalič svjetlozelene boje
- 3. Nalič narančaste boje
- 4. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 41 otvorena je u zoni podnožja na istočnom zidu lijevo od prve prozorske osi salona prizemlja (prostor knjižnice).

Sandom je istražen sokl izvornoga polikromnog dekorativnog oslika. U sondi je vidljiv sokl visine oko 20 cm ružičastog obojenja s razdjelnom bordurom širine 1 cm i bijele boje. Oslik je zatečen u dosta lošem stanju, oštećene i pohabane površine. Površinski je dodatno oštećen nanošenjem naknadnih slikanih i ličenih slojeva, koji su ušli u poroznu strukturu oštećenog oslika i izvorne žbuke.

U sondi su otkrivena još tri slikana sokla koji su dio izvedenih polikromnih dekorativnih oslika nekoliko povijesnih obnova (oni su smeđe, svjetlozelene i narančaste boje).

Zatečeni nalič je bijele boje.

SONDA 42

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
2. Podložna vapneno-cementna žbuka
3. Završna vapneno-cementna žbuka
4. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 42 otvorena je na južnom zidu istočnog salona kata. Izvorna opečna građa vezana je vapneno-pješčanom žbukom. Vezivna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 1 cm. Na opečnoj građi

pronađena je izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,5 cm. Izvorni završni sloj žbuke s naličima nije pronađen, vjerojatno je otučen u posljednjoj povijesnoj obnovi.

Vapneno-cementna žbuka posljednje povijesne obnove izvedena je u dva sloja. Sloj podložne žbuke punjen je miješanim kamenim agregatom, granulacije 0 do 0,5 cm i debljine nanosa 6 cm. Završni sloj žbuke punjen je agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, debljine nanosa 0,5 cm. Zatečeni nalič je bijele boje.

SONDA 43

0. Izvorna opečna građa
1. Podložna vapneno-cementna žbuka
2. Završna vapneno-cementna žbuka
3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 43 otvorena je u jugozapadnom kutu istočnog salona kata.

Na izvornoj opečnoj građi pronađeni su žbukani i ličeni slojevi posljednje povijesne obnove. Vapneno-cementna žbuka posljednje povijesne obnove izvedena je u dva sloja. Sloj podložne žbuke punjen je miješanim kamenim agregatom, granulacije 0 do 0,5 cm, debljine nanosa 4 cm. Završni sloj žbuke punjen je agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm i debljine nanosa 0,5 cm. Zatečeni nalič je bijele boje.

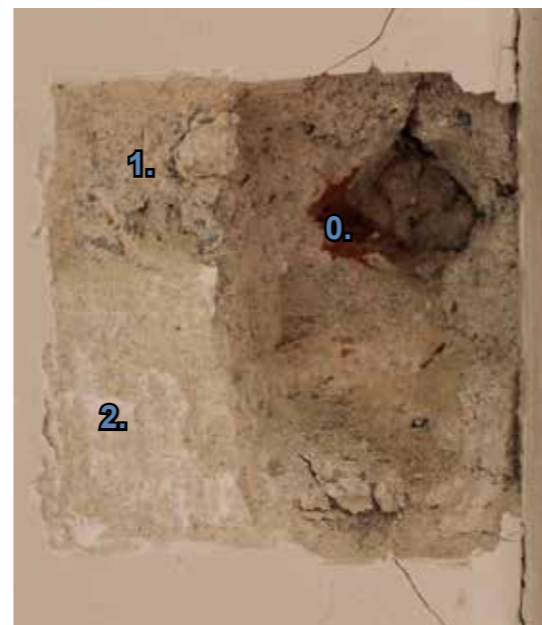

SONDA 44

0. Izvorna opečna građa
1. Podložna vapneno-cementna žbuka
2. Završna vapneno-cementna žbuka
3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 44 otvorena je na sjevernom zidu istočnog salona kata. Dodatak sonde otvoren je na istočnom zidu iste prostorije.

Na izvornoj opečnoj građi pronađeni su žbukani i ličeni slojevi posljednje povijesne obnove. Vapneno-cementna žbuka posljednje povijesne obnove izvedena je u dva sloja. Sloj podložne žbuke punjen je miješanim kamenim agregatom, granulacije 0 do 0,5 cm i debljine nanosa 3 cm. Završni sloj žbuke punjen je agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, debljine nanosa 0,5 cm. Zatečeni nalič je bijele boje.

SONDA 45

0. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorna bijela vapnena podloga
2. Nekoliko nerazlistanih polikromnih dekorativnih naliča/oslika
3. Podložna vapneno-cementna žbuka
4. Završna vapneno-cementna žbuka
5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 45 otvorena je uz drvenariju posljednje prozorske osi na istočnom zidu salona kata. Neposredno uz drvenariju vrata pronađeni su fragmenti izvorne žbuke s nekoliko nerazlistanih polikromnih dekorativnih naliča/oslika. Izvorni završni sloj vapneno-pješčane žbuke punjen je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,1 cm. Površina je dodatno zaglađena bijelim vapnenim premazom. Pripadajući izvorni polikromni nalič/oslik očuvan je u tragovima i nije posebno razlistan. U sondi je vidljivo još nekoliko povijesnih obnova u ličenom sloju, čiji ostaci upućuju na polikromiju.

Vapneno-cementna žbuka posljednje povijesne obnove izvedena je u dva sloja. Sloj podložne žbuke punjen je miješanim kamenim agregatom, granulacije 0 do 0,5 cm.

Završni sloj žbuke punjen je agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm i debljine nanosa 0,5 cm. Zatečeni nalič je bijele boje.

Zaključci restauratorskih istraživanja

Unutrašnjost

Restauratorska istraživanja u interijeru provedena su s ciljem utvrđivanja stanja građe, žbuka i oslika, uzimajući u obzir nalaze prethodnih istraživanja i valorizaciju izvorne faze i prve rane ob nove.

Sondama 1–5, 11, 12, 18 i 19 istražen je izvorni dekor galerije stubišta na prvom katu. Osim zidnih i stropnih ploha, istraženi su naliči masivnih stupova korintskog reda te preliminarno, sondama manjih dimenzija, bravarija ukrasne rešetke ograde i drvenarija vrata galerije. Zidne plohe, strop i arhitektonska plastika predvorja u prizemlju istraže-

ni su sondama 6–9 i 14–16. Po jednom sondom istraženo je izvorno oblikovanje i nalič istočnog zida glavnog i sjevernog zida manjega sporednog stubišta na katu.

Zidovi i arhitektonska plastika predvorja, stubišta i galerije izvorno su građeni u opeci povezanoj vapneno-pješčanom žbukom. Zidne i stropne plohe te arhitektonski elementi

Pogled na manje sporedno stubište

Pogled na stubište i izvorne arhitektonske elemente predvorja u prizemlju

oblikovani su u žbuci istoga sastava, izvedenom u dva sloja. Podložna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,5 cm, debljine nanosa koja varira s obzirom na konveksnu, konkavnu ili pak ravnu formu pojedinih elemenata. Završna žbuka punjena je sitnijim riječnim pijeskom, granulacije 0 do 0,1 cm. Razlikom

Pogled na sjeverni zid predvorja, detalj izvornog oblikovanja

u završnoj obradi pojedinih elemenata galerije i njihovih dijelova postignut je dojam različitog materijala: od imitacije pješčara na tijelu stupa preko srednje fine obrade tijela pilastra do sasvim glatke teksture lijevanih kapitela i vučanih profilacija na spoju zidova sa stropom. Završna obrada arhitektonskih elemenata u predvorju (stupova i pilastra) istaknuta je finijom strukturom obrade njihova žbukanog nosioca. Žbukani nosilac dekorativnog oslik marmorizacije

Arhitektonska plastika južnog zida predvorja, detalj kapitela pilastra

finije je obrađen od žbukanog nosioca dekorativnog oslik pronadenoga na zidnoj plohi.

Oslík stropnih i zidnih ploha galerije i predvorja sa stubištem fragmentarno je očuvan. U sondama su vidljivi dijelovi likovne kompozicije čitljivog motiva, čiju je rekonstrukciju moguće ostvariti, uz napomenu da postoje dijelovi koji zahtijevaju daljnje istraživanje u cilju izrade detaljnog prijedloga prezentacije.

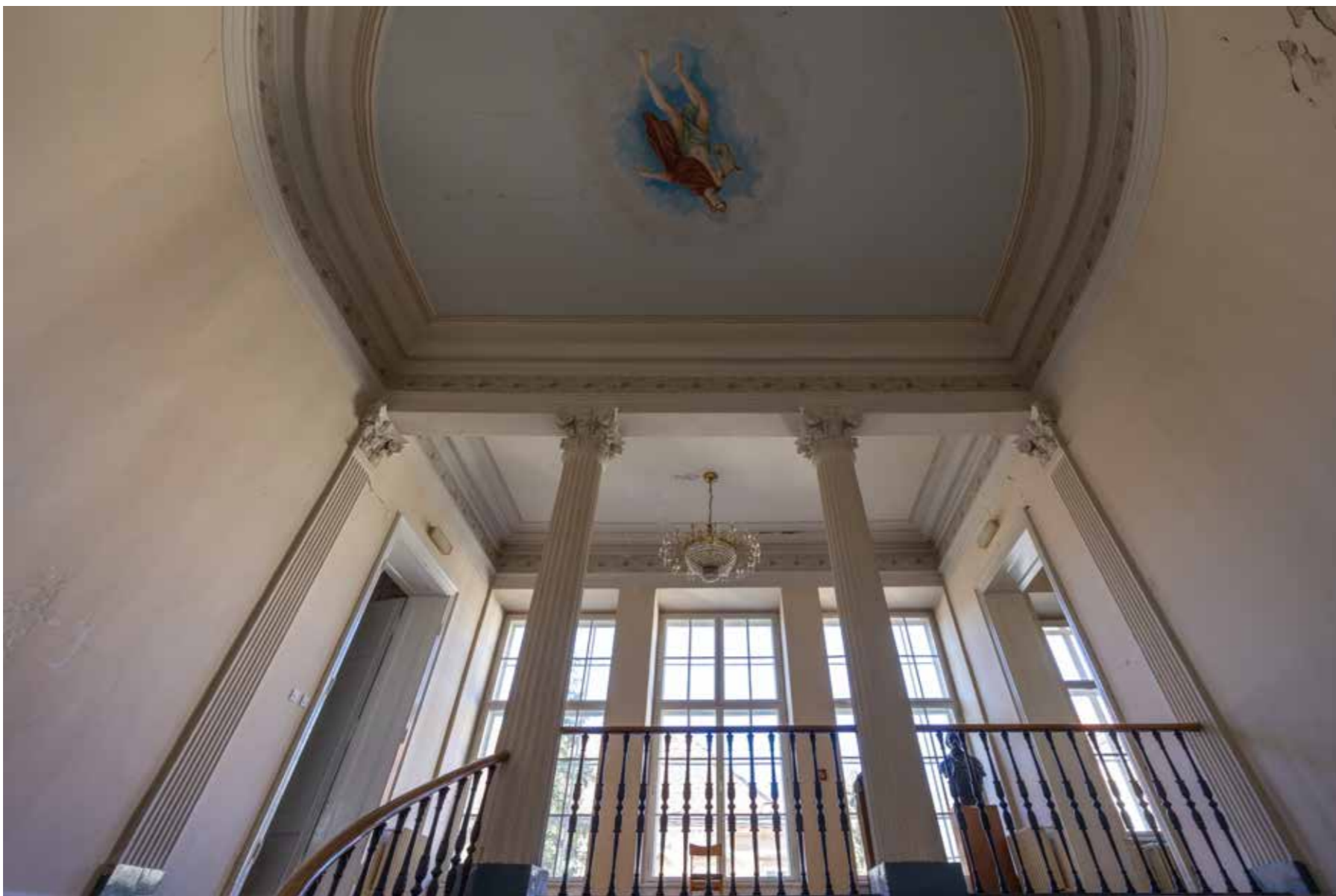
Najstariji povijesni slikani sloj na stropu galerije čini oslik koji se sastoji od okvira i središnjeg polja. Okvir je oslikan višestrukim bordurama sive, oker i smeđe boje, a izveden

Arhitektonska plastika galerije stubišta predvorja, detalj kapitela stupa

je na toniranom podsluku svjetložute boje hladnijeg tona. Središnje polje najvjerojatnije je bilo također oslikano, no u sondama pronalazimo tek manje tragove boje polikromnog karaktera. Kromatski gledano, tragovi boje vapnenog sastava mogli bi se povezati s oslikanim stropnim poljima Ilirske dvorane. Preliminarno možemo ustanoviti istovjetnost oslika obaju prostora. Istom povijesnom slikanom sloju pripada i replicirajući vitičasti uzorak biljnog motiva u zoni friza iznad stupova. Iako je zatečen izrazito oštećene površine, nalazi sonde ipak definiraju formu i kolorit ponavljajućeg motiva. Detaljnim pregledom uočeni su tragovi

Pogled na galeriju stubišta kata

sjenčanja tamnijim tonovima i isticanja detalja svjetlijim obojenjem, čime je postignuta plastičnost prikaza.

Najstariji nalič pronađen na elementima arhitektonske plastike predvorja svjetlosmeđe je boje pastelnog tona i tanog nanosa. Zatečen je u izrazito lošem stanju, a kromatske karakteristike čitljive su tek mjestimično na uvučenim i zaštićenijim pozicijama. Degradiran je naličima uljnog i akrilnog sastava kasnijih obnova, čijim uklanjanjem nastaju dodatna oštećenja ličenog sloja. Vizualnim pregledom

na više pozicija uočeni su mikroorganizmi koji također negativno djeluju na izvorne slojeve te uzrokuju neujednačen ton izvornog naliča na arhitektonskoj plastici.

Nalazi marmorizacije najstarijeg sloja na zidovima predvorja preliminarnog su karaktera. Iako je u sondi relativno čitljiv, točkasti uzorak izveden crvenim i smeđim bojama intenzivnijeg tona na podsliku svjetložutog obojenja ipak nije potpuno definirana kompozicija oslika dekorativnog karaktera. Najstariji nalič na zidnoj plohi uz kapitel pilastra

južnog zida svjetlosivog je tona te nije posve jasno pripada li marmorizaciji pronađenoj na zapadnom zidu iste prostorije. Može se pretpostaviti da izvornu kompoziciju čine monokromno izvedeni dijelovi zidnih ploha i arhitektonske plastike u kombinaciji s marmorizacijom točkastog uzorka različitog tona podslika. Tome u prilog idu i nalazi sonde kojom je istražen skošeni brid pregradnog zida sporednog stubišta. Najstariji nalič dekorativnog karaktera u vidu marmorizacije izveden je smeđim i sivim bojama intenzivnijih tonova na podsliku svjetlije smeđe boje hladnijeg i zagašitijeg tona. Nalič prve obnove ponavlja marmorizaciju s promjenama u likovnoj kompoziciji i koloritu. Marmorizacija je izvedena smeđim točkastim uzorkom na svjetložutom oker podsliku. U sondi su pronađena još dva naliča istog motiva marmorizacije s promjenama u kromatskim vrijednostima. Nalazi sonde također su važni jer upućuju na funkciju sporednog stubišta kao prolaza do galerije Ilirske dvorane; slijedom toga, to je prezentabilni prostor koji bi svakako trebalo uvrstiti u prezentaciju reprezentativnih prostorija prizemlja i kata.

Saloni kata južnog krila istraženi su sondama 31–38 i vizualnim pregledom dostupnih površina zidova na kojima su vidljiva višestruka strukturalna oštećenja, posebice na spojevima sa stropnim plohamama. Na istočnom zidu prvog salona pukotine očituju nekadašnju vezu sa susjednom prostorijom. Vizualnom analizom nalaza oslika na zidnoj plohi i zapuni može se zaključiti da je do zatvaranja vrata došlo pri adaptaciji palače u Narodni dom, pri čemu otvor gubi nekadašnju funkciju. Opečna građa starijega istočnog zida zaključena je izvornom vapneno-pješčanom žbukom izvedenom u dva sloja. Pripadajući nalič je najvjerojatnije bijele boje, bez dekoracije. Najstariji pronađeni polikromni dekorativni oslik pripada vremenu adaptacije Palače u Narodni dom. Na podsliku svjetlozelene boje šablonski je izveden ponavlja jući biljni ornament plavih tonova s bordurama svjetlijeg tona. Zatečen je u dosta lošem stanju s višestrukim oštećenjima slikanog sloja i pukotinama koje sežu do žbuknog nosioca, pa njegova rekonstrukcija ili restitucija nije izgledna. Kronološki sljedeći slikani sloj

Vrata južnog zida galerije stubišta, detalj nedostajućih vratnica

ne prati izvornik ni tonski ni kompozicijom. Na podsliku svjetlosmeđe boje šablonama je izveden geometrijski ponavljajući motiv ljubičaste i tamnoplave boje, sokl sivo-plave zaključen bordurom zagasito crvene boje, te višestruke stropne bordure koje prate spoj sa zidnim plohamama. Oslík je zatečen u relativno dobrom stanju, čitljivog motiva; stoga je njegova rekonstrukcija i restitucija moguća.

Saloni knjižnica prizemlja i kata preliminarno su istraženi sondama 39-45. U prizemlju je pronađena izvorna žbuka s polikromnim dekorativnim naličjem izvedenim izravno na žbuci, bez podloge od vapnenog bjelila. Na podsliku svje-

Pogled na sjeverni zid galerije stubišta, detalj izvornog oblikovanja stupova i metalne ograde

tloplave boje zagasitog tona šablonama je izveden biljni motiv tamnijih plavih tonova s istaknutim detaljima bijele boje. Nalazi sondi otvorenih u donjim dijelovima zidnih ploha upućuju na dosta visok stupanj oštećenja te mjestimično nešto bolju očuvanost na višim pozicijama. U nastavku radova predlažu se restauratorski postupci mehaničkog čišćenja i finog dočišćavanja većih površina kako bi se dobio bolji uvid u stupanj očuvanosti, s ciljem restitucije oslika na zidovima koji su obuhvaćeni konstruktivnom obnovom i rekonstrukcije na ostalim pozicijama.

Nalazi sondi prostorije knjižnice na katu upućuju na veći građevinski zahvat recentnije izvedbe, u kojem je većim dijelom uklonjena starija žbuka sa slikanim zidnim dekorom. Na izvornoj opečnoj građi pronađena je vapneno-cementna žbuka s pripadajućim naličjem monokromnog karaktera, koja bi se preliminarno mogla datirati u drugu polovicu 20. stoljeća. Oskudni nalaz izvorne žbuke s oslikom na zapadnom zidu ipak upućuje na barem fragmentarnu očuvanost najvjerojatnije u višim zonama zidova i na stropnoj plohi. U nastavku radova predlažu se restauratorski postupci čišćenja i finog dočišćavanja većih površina stropne plohe i spoja sa zidovima kako bi se dobio uvid u stupanj očuvanosti oslika, s ciljem eventualne restitucije ili rekonstrukcije.

Vizualnim pregledom unutarnje stolarije utvrđeno je izvorno oblikovanje vratnica i profiliranih okvira, a stratigrafija povijesnih naliča prikazana je u sondi 18. Drvenarija interijera zatečena je u prilično lošem stanju. Vidljive su vertikalne strukturalne pukotine, razdvajanje pojedinih letvica i manja površinska oštećenja. Također je uočen izostanak nekadašnjih dvostrukih vratnica na obje pozicije. Najstariji nalič maslinastozelene boje najvjerojatnije pripada izvornoj fazi, dok svjetlosivi nalič sljedećega sloja moguće pripada gradnji Ilirske dvorane. Ostali pronađeni naliči pripadaju kasnijim obnovama čiji slojevi nisu valorizirani.

Izvornom oblikovanju ili fazi izgradnje Ilirske dvorane najvjerojatnije pripadaju i elementi ograde stubišta i galerije, koju čine vitki stilizirani stupići biljnog motiva zaključeni drvenim rukohvatom. Stupići su izvedeni od lijevanog željeza, a najstariji pronađeni nalič je smeđe boje brončanog tona, kromatski usklađen s oslicima izvorne dekoracije i njezine obnove u vrijeme gradnje Ilirske dvorane. Sondom su utvrđene dvije povijesne obnove kojima pripada nalič svjetlosive boje te zatečeni crni nalič izveden na debljem premazu podložne boje koji je uzrokovao gubitak oštine konturnih linija izvornog oblikovanja.

Pogled na zapadno pročelje, detalj središnjeg rizalita

Vanjština

Sondama 23 do 30 preliminarno je istražena zidna građa i oblikovanje zapadnog pročelja do visine posljednje etaže, dok je sondom 22 istraženo oblikovanje zone podnožja na južnom pročelju sjevernog krila. Sondom 21 istraženi su povijesni naliči drvenarije ulaznog portala, a sondom 20 naliči bravarije ukrasnog konzolnog nosača rasvjetnog tijela na zapadnom pročelju.

Izvorno je građevina podignuta u opečnoj građi povezanoj vapneno-pješčanim mortom. Izvorno oblikovanje arhitektonske plastike izvedeno je u kamenu svijetlog tona, dok su ravne zidne plohe formirane kombiniranjem kamenih klesanih elemenata tamnijeg tona i žbuke vapneno-pješčanog sastava.

Istražena arhitektonska plastika (profilirani vijenci i pilastri) oblikovana je u kamenu. Klesani elementi izvedeni su segmentno u pješčaru različitog sastava i površinske obrade.

Zapadno pročelje, detalj prizemlja središnjeg rizalita

Profilacije su formirane u kamenu svjetlije tona mekše strukture i glatke završne obrade (postignute brušenjem). Jednostavnije forme (kao što je tijelo pilastra i istaknute ravne plohe između višestrukih profilacija) oblikovane su pješčarom tamnijeg tona, štokane površinske obrade. Kamena građa zatečena je u relativno dobrom stanju. Profilirani kameni elementi svjetlije tona sadrže manja strukturalna i površinska oštećenja istaknutih dijelova, dok je na klesanicima tamnijeg tona uočeno veće površinsko osipanje uzrokovano atmosferilijama i nanošenjem naknadnih slojeva povijesnih obnova. Izvorna žbuka izvedena je u dva sloja. Podložna žbuka sivog tona punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 1 cm, s manjim udjelom sitnijih čestica ugljena. Završna žbuka toploga žućkastog tona i grube zrnate površinske obrade punjena je riječnim pijeskom i lomljencem, granulacije 0 do 0,3 cm. Žbukani slojevi zatečeni su trusne strukture i oslabljene adhezije s obzirom na nosioca i međusobno.

Izvorni nalič vapnenog sastava, svjetlosmeđe boje zagastog tona, izveden je tankim lazurnim nanosom izravno na kamenom i žbukanom nosiocu. Zatečen je u lošem stanju, praškaste strukture s vidljivom površinskom prljavštinom. Dodatno je degradiran izvedbom naliča u ranijim povijesnim obnovama i žbukom cementnog sastava s paronepropusnim naličem posljednje veće obnove pročelja.

Sondama je utvrđeno nekoliko povijesnih obnova u kojima se boja naliča mijenjala. U prvim dvjema obnovama naliči su vapnenog sastava narančastog i ružičastog obojenja svijetlog

Zapadno pročelje, detalj prizemlja središnjeg rizalita

tona intenzivnije boje, čije kromatske karakteristike odudaraju od izvornika, dok naliči ostalih obnova donekle ponavljaju izvornik, s manjim tonskim razlikama smeđe boje.

U posljednjoj većoj obnovi izvedene su nadoknade u žbukanom nosiocu neadekvatnom žbukom cementnog sastava i naličem paronepropusnog karaktera akrilnog sastava svjetlosmeđe boje blijedog i hladnog tona.

Drvenarija pročelja istražena je vizualnim pregledom i probnim sondama koje su rezultirale nalazima recentnih naliča. Stratigrafija pronađenih naliča prikazana je u sondi 21. Pronađen je svjetložuti nalič recentne veće obnove, u kojoj je zamijenjena izvorna drvenarija, te nalič bijele boje, koji najvjerojatnije pripada obnovi koja je obuhvatila samo drvenariju pročelja.

Bravarija pročelja istražena je preliminarno vizualnim pregledom i sondom u kojoj je prikazana stratigrafija povijesnih naliča konzolnog nosača zidnog rasvjetnog tijela oblikovanog dekorativnim spiralama. Bravarskim elementima pripadaju spiralno oblikovani nosači i zaključna dekorirana poveznica nadstrešnice, čije je naliče potrebno istražiti u nastavku radova. Nalazi sonde izvedene na nosaču rasvjetnog tijela upućuju na izvornu fazu i nekoliko povijesnih obnova. Izvorno je element izveden u lijevanom željezu te je završno ličen antracit crnom bojom. Prva obnova ponavlja izvornik, a nalič crne boje izveden je na zaštitnom premazu crvenog tona. Recentnijoj obnovi pripada nalič smeđe boje tamnijeg tona te zatečeni tanki premaz maslinastozelene boje praškaste strukture neujednačenog tona. Budući da je posljednji sloj zatečen u izrazito praškastoj strukturi te nije vezan za prethodni nalič smeđe boje, trebalo bi se uzeti u obzir da oba pripadaju posljednjoj obnovi. Neujednačen ton i kromatske razlike mogle bi se objasniti raslojavanjem pigmenata različitog podrijetla nekompatibilnog kemijskog sastava istoga završnog premaza.

PRIJEDLOG
KONZERVATORSKIH
SMJERNICA

Za uređenje i obnovu
– s prijedlogom
prezentacije
oslika u interijeru
i smjernicama za
obradu pročelja

Ovo poglavlje je dopuna prijedloga konzervatorskih smjernica za uređenje i obnovu iz postojeće konzervatorske studije Instituta za povijest umjetnosti (Palača Drašković ili Narodni dom: Opatička ulica 18, Zagreb: povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica, Zagreb, 2021., str. 45–48), izrađena prema novim stratigrafskim sondama.

Dopuna prijedloga konzervatorskih smjernica izrađena je slijedom *Preporuke za dodatne istraživačke i restauratorske radove* navedene u konzervatorskoj studiji, prema kojoj je izveden dio preporučenih dodatnih istraživačkih radova potreban za izradu kvalitetne projektne dokumentacije. Ovom studijom donose se zaključci na temelju dodatnih istraživanja u cilju što preciznijih usmjerenja za odgovornu izradu projektne dokumentacije. Cjelovit prijedlog prezentacije može biti pouzdano određen tek nakon provedenih cjelovitih restauratorskih istraživanja.

Unutrašnjost

U smjericama konzervatorske studije za palaču u Opatičkoj 18 navedene su dvije osnovne mogućnosti prezentacije prostora predvorja u prizemlju i na prvom katu te na zidu reprezentativnog zavojitog stubišta:

- cjelovita prezentacija izvorne klasicističke faze s oslikom;
- fragmentarna prezentacija s obzirom na stupanj očuvanosti zidnog/stropnog oslika koja ovisno o tome može varirati od prezentacije stropnog ili zidnog oslika do formiranja zidne prezentacijske sonde, poput prozora u prošlost.

Predvorja i stubišta

Slijedom valorizacije temeljene na novim stratigrafskim sondama, predlaže se uklanjanje postojećeg sloja u pred-

vorju u prizemlju i na katu te oplošju reprezentativnog zavojitog stubišta, kao i sporednog stubišta sjeverno od glavnog. Zaključeno je da je sadašnji oslik, izrađen u sklopu opsežnih restauratorskih zahvata 1994. godine, neupitno likovno inferioran ranijoj dekoraciji, pri čemu je tek shematski temeljen na izvornom sloju. Stoga se predlaže njegovo potpuno uklanjanje i cjelovita prezentacija izvorne klasicističke faze s oslikom.

Kad govorimo o 'izvornoj klasicističkoj fazi', treba reći da se odnosi na klasicističke koncepcije uređenja palače Drašković i na izmjene provedene desetak godina poslije u adaptaciji palače u Narodni dom. O konačnom prijedlogu cjelokupnog oslika donijet će se odluka na temelju cjelovitih istraživačkih radova. U bliskoj suradnji s nadležnom konzervatorskom službom prilikom konzervatorsko-restauratorskih istraživačkih radova, a po potrebi i uključenjem stručnjaka povjesničara umjetnosti/arhitekture, kontinuiranim praćenjem tijeka istraživanja i izradom potrebne dokumentacije moći će se donijeti ispravna konačna odluka o prezentaciji.

Predlaže se da se strop i friz potpuno istraže i već sada uočene dekoracije potom rekonstruiraju prema visokim restauratorskim i umjetničkim načelima. Oplošje zida reprezentativnog stubišta s pretprostorom u prizemlju i na katu predstavljalo je, kako pokazuje snimka cjelokupnoga zidnog oslika iz 1990. godine, iluzionistički prikaz prostora zidanoga u blokovima mramora. (Snimku stubišnog prostora i sheme oslika izradili su arhitekti B. Matica i D. Radivojević, istražio: Đ. Šimičić, obradila: B. Matica, crtao: D. Radivojević, lipanj 1990., HRZ, Dokumentacija projekta Opatička 18, fascikl Elaborat rekonstrukcije oslikanja.) Pri restauraciji je taj oslik zanemaren, a prostor stubišta je prebojen svijelim okerom, uz profilacije istaknute bijelom bojom. S obzirom na to da su na zidu razvidne dvije faze marmorizacije, cjelovitim istraživačkim radovima utvrdit će se stupanj očuvanosti pojedinog sloja i shodno tome, a u odnosu prema cjelini, odabrati sloj koji će se prezentirati. Stupovi prizemlja imaju prilično nečitke slojeve, no zato

stupovi na katu imaju veoma dobro očuvan izvorni sloj, koji ne upućuje na marmorizaciju, nego na imitaciju kamena. Sljedeći klasicistički sloj očuvan je u skromnim tragovima. Preporučuje se razmatranje restauracije izvornog sloja, ako i daljnja istraživanja pokažu tako visok stupanj očuvanosti. Sondiranje zida sporednog stubišta otkrilo je tragove marmorizacije te se i taj prostor uključuje u sustavnu rekonstrukciju izvornog oslika.

Da bi reprezentativni prostor dobio u prizemlju adekvatan pod, kako je u konzervatorskoj studiji navedeno, potrebno je u pretprostoru prizemlja istražiti tragove izvornog popločenja ili pak postaviti kvalitetan pod odabran prema komparativnim primjerima i arhivskim materijalima te na stube postaviti tepih koji će se bojom, širinom i dizajnom idealno uklopiti u visokovrijedan interijer. Isto se odnosi i na prostor sporednog stubišta, ali i na vanjski podest, koji je obložen neadekvatnom kamenom oblogom.

Saloni knjižnica

Saloni knjižnica prizemlja i kata istraženi su vizualnim pregledom i preliminarno sondama. Nalazi sonde salona knjižnice prizemlja, otvorenih u donjim dijelovima zidnih ploha upućuju na dosta visok stupanj oštećenja te mjestimično nešto bolju očuvanost izvornog žbuknog sloja s oslikom na višim pozicijama. Nalazi sonde prostorije knjižnice na katu upućuju na veći građevinski zahvat recentnije izvedbe u kojem je većim dijelom uklonjena izvorna žbuka sa slikanim zidnim dekorom.

U nastavku radova predlažu se restauratorski postupci mehaničkog čišćenja i finog dočišćavanja većih zidnih i stropnih površina kako bi se dobio bolji uvid u stupanj očuvanosti s ciljem restitucije oslika na zidovima koji su obuhvaćeni konstruktivnom obnovom i rekonstrukcije na ostalim pozicijama.

Prostorije na prvom katu

Predlažu se restauratorski postupci mehaničkog čišćenja i finog dočišćavanja većih površina kako bi se dobio bolji uvid u stupanj očuvanosti s ciljem restitucije oslika na zidovima koji su obuhvaćeni konstruktivnom obnovom i rekonstrukcije na ostalim pozicijama.

Cjelokupni prvi kat mogao bi se maksimalno otvoriti javnosti u skladu s djelatnošću HAZU-a u toj povijesnoj građevini. Isto se odnosi na prostor prizemlja i podruma s izlazom u dvorište na istoku.

Muzealizacija tih prostora ne znači doslovno pretvaranje u muzej, nego upućuje na model u kojemu se vrijedna povijesna građevina prezentira javnosti brojnim tematskim pričama koje su ugrađene u njezinu povijest, a istovremeno počivaju u građi pohranjenoj u njezinim prostorima, a ta se građa odnosi na povijest kazališta, književnosti i glazbe. Treba istaknuti vrijedan namještaj u kući koji bi valjalo popisati i predati stručnjacima na valorizaciju.

Oštećenja Ilirske dvorane

Skrećemo pozornost na oštećenja Ilirske dvorane ustanovljena vizualnim pregledom. Iako je dvorana izuzeta iz konzervatorsko-restauratorskih istraživanja zbog cjelovite obnove provedene 1994., ustanovljene su različite vrste oštećenja zbog potresa, koje variraju od dubljih strukturalnih

Istočna vrata sjevernog zida Ilirske dvorane, detalj oštećenja

Jugozapadni kut Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbuknog i slikanog sloja

Jugozapadni kut Ilirske dvorane, oštećenje žbuknog i slikanog sloja, detalj

Sjeverni zid Ilirske dvorane, oštećenje žbuknog i slikanog sloja, detalj

Pogled na stropnu plohu Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbukanog i slikanog sloja

Pogled na stropnu plohu Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbukanog i slikanog sloja, detalj pukotine

Pogled na stropnu plohu Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbukanog i slikanog sloja, detalj pukotine

Pogled na stropnu plohu Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbukanog i slikanog sloja

Pogled na stropnu plohu Ilirske dvorane, oštećenje slikanog sloja

Pogled na stropnu plohu Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbuknog i slikanog sloja, detalj pukotine

Pogled na stropnu plohu Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbuknog i slikanog sloja, detalj pukotine

pukotina do plićih oštećenja žbuknog nosioca i slikanog sloja. Oštećenja je potrebno pažljivo dokumentirati i predvidjeti njihovu stručnu sanaciju i obnovu. U sklopu projekta obnove valjalo bi prostoriju opremiti adekvatnim namještajem usklađenim s oblikovanjem interijera.

Vanjština

Preliminarnim istraživanjima na pročeljima utvrđen je kompleksan izvorni sloj koji treba obnoviti. Slojevi su detaljno

Pogled na južni zid galerije Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbuknog i slikanog sloja

izneseni u opisima sondi i elaborirani u zaključcima restauratorskih istraživanja. Iako nalazi izvedenih sondi omogućuju predviđanje potrebnih radova, predlaže se izvođenje cjelovitih istraživanja nakon postave adekvatne građevinske skele kojom bi bile dostupne sve pozicije karakterističnih elemenata svih pročelja.

Pogled na južni zid galerije Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbuknog i slikanog sloja, detalj

Pogled na južni zid galerije Ilirske dvorane, oštećenje zatečenog žbuknog i slikanog sloja, detalj

IV.

TON-KARTA

povijesnih naliča
zidne građe, bravarije
i stolarije – izvedena
prema paleti boja
Keim exclusiv

Povijesni naliči zidne građe pročelja

9251 HBW 53
CMYK: C:21 M:25 Y:39 K:0
RGB: R:211 G:191 B:160

Izvorni nalič svjetlosmeđe boje

9115 HBW 66
CMYK: C:9 M:18 Y:33 K:0
RGB: R:234 G:211 B:178

Nalič svjetlonarančaste oker boje
prve obnove

9129 HBW 43
CMYK: C:22 M:37 Y:42 K:0
RGB: R:207 G:168 B:144

Nalič svjetloružičaste oker boje
druge obnove

9285 HBW 29
CMYK: C:41 M:41 Y:49 K:4
RGB: R:163 G:145 B:124

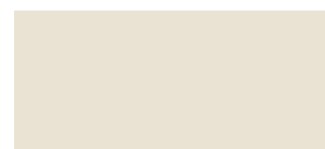
Nalič svjetlosmeđe boje treće
obnove

9288 HBW 39
CMYK: C:35 M:34 Y:43 K:1
RGB: R:182 G:166 B:144

Nalič smeđe boje četvrte obnove

9546 HBW 31
CMYK: C:44 M:38 Y:42 K:2
RGB: R:158 G:151 B:140

Nalič tamnosmeđe boje predosl-
jednje obnove

9058 HBW 77
CMYK: C:10 M:10 Y:18 K:0
RGB: R:234 G:227 B:212

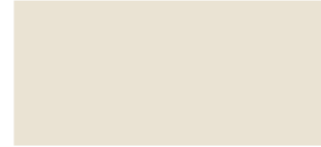
Zatečeni nalič svjetlosmeđe oker
boje

Povijesni naliči drvenarije pročelja

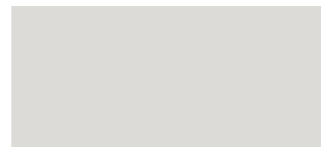
9312 HBW 57
CMYK: C:23 M:20 Y:29 K:0
RGB: R:206 G:198 B:181

Podloga svjetlosive boje

9058 HBW 77
CMYK: C:10 M:10 Y:18 K:0
RGB: R:234 G:227 B:212

Nalič svjetložute boje

9516 HBW 71
CMYK: C:16 M:12 Y:14 K:0
RGB: R:220 G:219 B:215

Zatečeni nalič bijele boje

Povijesni naliči bravarije pročelja

9008 HBW 5
CMYK: C:70 M:62 Y:56 K:45
RGB: R:66 G:65 B:67

Izvorni nalič crne boje

9007 HBW 8
CMYK: C:47 M:66 Y:66 K:41
RGB: R:107 G:70 B:59

Nalič tamnosmeđe boje

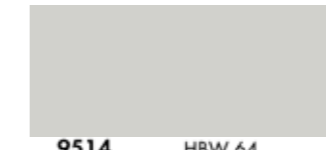
9004 HBW 13
CMYK: C:56 M:49 Y:65 K:26
RGB: R:108 G:101 B:78

Nalič tamnozeleno boje

Povijesni naliči drvenarije interijera

9351 HBW 50
CMYK: C:26 M:24 Y:40 K:0
RGB: R:200 G:188 B:157

Izvorni nalič maslinasto zelene
boje

9514 HBW 64
CMYK: C:22 M:15 Y:18 K:0
RGB: R:209 G:209 B:204

Nalič svjetlosive boje

9095 HBW 67
CMYK: C:10 M:17 Y:33 K:0
RGB: R:233 G:213 B:179

Nalič svjetložute boje

9536 HBW 71
CMYK: C:14 M:13 Y:21 K:0
RGB: R:225 G:219 B:204

Zatečeni nalič bijele boje

Povijesni naliči bravarije interijera

9103 HBW 21
CMYK: C:34 M:54 Y:66 K:11
RGB: R:165 G:117 B:84

Izvorni nalič brončane smeđe
boje

9592 HBW 57
CMYK: C:25 M:20 Y:21 K:0
RGB: R:201 G:199 B:195

Nalič svjetlosive boje

9008 HBW 5
CMYK: C:70 M:62 Y:56 K:45
RGB: R:66 G:65 B:67

Zatečeni nalič crne boje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP/I-612-08/16-03/0293

Urbroj: 532-04-01-02-01/3-17-5
Zagreb, 8. rujna 2017.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Mirte Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1, na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13 i 152/14) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Dopušta se **Mirti Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1**, obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. toč. 4. i 6. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, i to **izradu prijedloga restauratorsko-konzervatorskih zahvata i izvođenje restauratorsko-konzervatorskih radova na štuku.**

2. Utvrđuje se da Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1, ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja. Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa:UP/I-612-08/12-03/0213, Urbroj:532-04-02-1/5-12-2, Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1 upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **1891.**

Obrazloženje

Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1 podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. toč. 4. i 6. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu su priloženi preslika Uvjerenja za temeljno stručno zvanje konzervator-restaurator za užu specijalnost štuko, Popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, Opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. uvodno cit. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, Stručno povjerenstvo Ministarstva kulture za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara zatražilo je stručno mišljenje Konzervatorskog odjela u Zagrebu, Konzervatorskog odjela u Bjelovaru i Konzervatorskog odjela u Sisku.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije, sukladno članku 10. stavku 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje svi propisani uvjeti za obavljanje poslova iz članka 2. stavka 1. toč. 4. i 6. Pravilnika, te je stoga podnijelo prijedlog da se donese rješenje kojim se dopušta podnositelju zahtjeva obavljanje gore navedenih poslova.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo dopuštenje se daje na vrijeme od pet godina, a podnositeljici zahtjeva kojoj je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositeljica zahtjeva kojoj je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku 15 dana od dana primitka Rješenja. Žalba se predaje ovom tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno, a može se izjaviti i u zapisnik.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković d.i.a.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0274

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-18-6

Zagreb, 6. srpnja 2018.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Ivane Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 i 44/17) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Dopušta se **Ivani Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. točaka 1., 2. i 3. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.**

2. Utvrđuje se da Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh., dužana je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/02-01-1243, Urbroj: 532-10-1/16-02-05 od 30. prosinca 2002. godine, Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba, upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **193**.

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI	
Primljeno: 12.07.2018.	
Broj: 193-22-1-18	Prilog: 1

- 163

Obrazloženje

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu od 17. lipnja 1996. i rješenja o upisu u Imenik ovlaštenih arhitekata od 19. studenog 1999., popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima podnositeljice zahtjeva zatražena su stručna mišljenja nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu od 29. svibnja 2018., Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. svibnja 2018. i Konzervatorskog odjela u Sisku od 8. lipnja 2018., a sukladno čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika: istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužan je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

Dostavlja se:

1. Ivana Haničar Buljan, d.i.a., Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

ISBN 978-953-373-008-0